

Sammanfattning

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motioner som väckts under den allmänna motionstiden år 1999 och som tar upp olika frågor om polisen. Motionerna rör bl.a. polisens arbetsuppgifter, polisens arbetsmetoder och polisutbildningen.

Med anledning av några motionsyrkanden föreslår utskottet ett tillkännagivande om att regeringen bör ges i uppdrag att utreda frågan om vilka arbetsuppgifter polisen bör ha. Utskottet avstyrker övriga motioner.

I ärendet finns 22 reservationer. Samtliga partier har reserverat sig i åtminstone någon fråga. Vidare finns 3 särskilda yttranden.

Motionerna

1999/2000:Ju203 av Maud Ekendahl (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om inköp av personliga skyddsvästar till alla poliser i yttre tjänst.

1999/2000:Ju206 av Maud Ekendahl (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att poliskåren måste ha moderna och likartade förstärkningsvapen i hela landet.

1999/2000:Ju207 av Kia Andreasson m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att med skyndsamt förändra utbildningen för ordningsvakter.

1999/2000:Ju211 av Bertil Persson (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetarskyddet.

1999/2000:Ju214 av Göran Lindblad (m) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om eftersökning av försvunna personer.

1999/2000:Ju217 av Agne Hansson (c) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om närpolisens tid för inre tjänst och begränsade utryckningsansvar i Kalmar län,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ett ökat behov av civilanställd personal inom polisen i Kalmar län.

1999/2000:Ju218 av Yvonne Oscarsson m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om polisens arbetssituation.

1999/2000:Ju219 av Majléne Westerlund Panke (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättandet av en utredning som undersöker möjligheten till en lagändring innebärande möjligheter att ålägga arrangörer av stora publika arrangemang att medfinansiera polisens insatser för att upprätthålla ordning och säkerhet.

1999/2000:Ju221 av Kia Andreasson m.fl. (mp) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring i ordningslagen att det klart och tydligt framgår att polisen har rätt att få ersättning vid större evenemang oavsett vem som står som arrangör.

1999/2000:Ju222 av Birgitta Sellén och Erik Arthur Egervärn (c) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en lagändring för att beredskapspolisen skall kunna användas vid ordningshållning som ankommer på polisväsendet.

1999/2000:Ju223 av Berit Jóhannesson m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen hos regeringen begär att Rikspolisstyrelsen får i uppdrag att vid rekrytering särskilt beakta behovet av invandrare från länder utanför Europa,

2. att riksdagen hos regeringen begär att Rikspolisstyrelsen får i uppdrag att se över innehållet i polisutbildningen i syfte att stärka kunskaperna om andra kulturer och etniska grupper.

1999/2000:Ju224 av Göte Wahlström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om behovet av en översyn av ansvarsfördelningen vid större publika arrangemang.

1999/2000:Ju226 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring som innebär att polisens interna utredningar utförs av oberoende utredare.

1999/2000:Ju228 av Mikael Oscarsson (kd) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en fortsatt användning och utveckling av arbetsmetoden nolltolerans i Sverige,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att "San Diego-modellen" bör prövas i Sverige.

1999/2000:Ju234 av Elisebeht Markström m.fl. (s, v) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utredning eller översyn av möjligheten att införa en lex Maria inom polisen.

1999/2000:Ju725 av Sven-Erik Sjöstrand m.fl. (v) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökningen av unga brottsoffer.

1999/2000:Ju734 av Carina Hägg (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att behovet av forskning kring de s.k. autonoma nätverken uppmärksammas.

1999/2000:Ju901 av Bo Lundgren m.fl. (m) vari yrkas

9. att riksdagen hos regeringen begär förslag till ändring av passlagens regler i enlighet med vad som anförts i motionen,

1999/2000:Ju903 av Ragnwi Marcelind m.fl. (kd) vari yrkas

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vikten av att inrätta ett enklare förfarande vid snatterimål.

1999/2000:Ju905 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om närpolisens tid för inre tjänst och begränsat uttryckningsansvar,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om översyn av antagningsförfarandet till Polishögskolan,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om polisernas kvälls-, natt- och helgtjänstgöring,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat behov av civilanställda,

15. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en utredning av möjligheterna att överflytta vissa polisiära uppgifter till andra myndigheter,

17. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om polisens kostnader i samband med fullgörandet av uppgifter enligt ordningslagen.

1999/2000:Ju907 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att höja statusen på och utveckla närpolisverksamheten,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att tillsätta en utredning som gör en total översyn av vilken verksamhet polisen enligt lag bör ha,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om polisens arbetstider,

33. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att begränsa tillgången till pass under permissioner.

1999/2000:Ju910 av Siw Persson och Johan Pehrson (fp) vari yrkas

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en omläggning av polisarbetet med Eskilstunamodellen som förebild,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en radikal utrensning av icke-polisiära arbetsuppgifter inom polisverksamheten,

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag till sådan ändring av ordningslagen att också ideella föreningar – exempelvis fotbollsklubbar – kan

åläggas betala del av polismyndighetens kostnader vid anordnandet av offentlig tillställning i vinstsyfte i enlighet med vad som anförs i motionen.

1999/2000:Ju911 av Gun Hellsvik m.fl. (m) vari yrkas

2. att riksdagen begär att regeringen utreder hur polisutbildningen kan utvecklas och reformeras på lång sikt i enlighet med vad som anförs i motionen,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om polisens arbetstider m.m.,

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om uniformerade poliser.

1999/2000:Sf637 av Lennart Daléus m.fl. (c) vari yrkas

13. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om utbildning i domstolarna,

14. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om säkerhetsklassade tjänster.

1999/2000:So225 av Barbro Westerholm m.fl. (fp, s, v, c, mp) vari yrkas

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om speciella utredare av brott och våld mot homo-/bisexuella och transpersoner,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om insatser för att förebygga våld mot homo-/bisexuella och transpersoner.

1999/2000:So481 av Inger Davidson och Rosita Runegrund (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att förbättra kommunikationen och öka samarbetet mellan polis och åklagare i sändar- respektive mottagarländer av barnsexturism.

1999/2000:Kr509 av Kent Olsson m.fl. (m) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om idrottsvåldet.

1999/2000:T463 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att Rikspolisstyrelsen skall ha en nationell plan för sitt trafiksäkerhetsarbete,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att kameraövervakning skall införas i större skala på olycksdrabbade sträckor,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om att utreda möjligheterna till utvidgat bilägaransvar i enlighet med vad Riksåklagaren och Vägverket föreslagit,

21. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförs om skärpta sanktioner för trafikbrott och att graden av sanktion skall avspegla olycksrisken.

1999/2000:T464 av Tuve Skånberg m.fl. (kd) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om betydelsen av ökad polisnärvaro för hastighetsövervakning.

1999/2000:N273 av Per Westerberg m.fl. (m, kd, fp) vari yrkas

11. att riksdagen hos regeringen begär förslag till avreglering av förordnandet av ordningsvakter i enlighet med vad som anförts i motionen.

Utskottet

I detta betänkande behandlar utskottet ett antal motionsyrkanden som rör polisen och som väckts under den allmänna motionstiden år 1999.

Polisens arbetsuppgifter

I några motioner tas frågan upp om vad som bör vara uppgifter för polisen. I motion Ju907 (kd) begärs en utredning i ämnet. I motionerna Ju217 och Ju905 (båda c) hävdas att en renodling av arbetsuppgifterna kan ske om polisen har fler civilanställda. I den sistnämnda motionen liksom i motion Ju910 (fp) anförts att administrativa sysslor, som utfärdande av pass, kan föras över till andra myndigheter. I motion Ju222 (c) anförts slutligen att beredskapspolisen bör kunna användas till ordningshållning.

Enligt passlagen (1978:302) utfärdas pass av passmyndighet. Polismyndighet är passmyndighet inom riket.

Frågan om att låta andra myndigheter ta hand om passansökningar behandlades i regeringens proposition om bättre möjligheter att samverka vid medborgarkontor (prop. 1996/97:90). I propositionen anslöt sig regeringen till den bedömning som både JO och Rikspolisstyrelsen gjort under ärendets handläggning, nämligen att en polismyndighets arbetsuppgifter inte bör handläggas vid medborgarkontor.

Vid riksdagsbehandlingen framställdes ett motionsyrkande om att det i försöksverksamheten också borde ingå att analysera på vilket sätt administrativa tjänster inom polisområdet, t.ex. passärenden, kan komma att ingå i ett integrerat medborgarkontors service. I ett yttrande till konstitutionsutskottet instämde justitieutskottet i regeringens bedömning att polisärenden inte bör omfattas av den möjlighet till samtjänstavtal som föreslogs i propositionen. I stället ville justitieutskottet peka på möjligheten att samlokalisera närpolis-kontor med medborgarkontor för att härigenom ändå uppnå målet med en god service till medborgarna. Konstitutionsutskottet hade inte någon annan uppfattning och avstyrkte bifall till motionsyrkandet (bet. 1996/97:KU9 s. 20 f).

När utskottet våren 1998 behandlade frågan om att låta andra offentliga organ hantera passfrågor (bet. 1997/98:JuU18 s. 11 f) hade utskottet ingen annan uppfattning än den som kom till uttryck i det nämnda yttrandet. Inte heller ansåg utskottet – vilket föreslagits i motionen – att polisärenden bör handläggas av Posten.

Vad gäller frågan om en utredning avseende polisens arbetsuppgifter bör nämnas att det i polisväsendets regleringsbrev avseende budgetåret 1999 angavs att Rikspolisstyrelsen skulle beskriva förutsättningarna för att ta

andra myndigheter eller icke polisutbildade personer i anspråk för uppgifter som normalt utförs av polis. Redovisningen kunde, angavs det, också omfatta förslag om andra åtgärder som kan vidtas för att komplettera polisens verksamhet med att övervaka allmän ordning och säkerhet.

Rikspolisstyrelsen har redovisat uppdraget i en skrivelse av den 28 maj 1999. I skrivelsen beskrivs bl.a. de uppgifter den civilanställda personalen utför. I denna del anförs att handläggningen av passärenden regelmässigt utförs av civilanställda. I skrivelsen framhålls vidare att ett system som skulle kunna betecknas som en reservpolis bör övervägas som ett komplement till den befintliga polisorganisationen.

Skrivelsen bereds i Regeringskansliet med inriktning på ett ställningstagande under år 2000.

I detta sammanhang finns också anledning att nämna att det inom Polismyndigheten i Stockholms län under år 1998 har gjorts en översyn av de polisiära arbetsuppgifterna i syfte att effektivisera verksamheten inom myndigheten. Den s.k. ROPA-gruppen har i en rapport hösten 1998 analyserat polisens arbetsuppgifter. Vissa uppgifter kan myndigheten själv besluta om de skall utföra eller inte. I denna del har en detaljerad rapport arbetats fram och remissbehandlats. Här handlar det bl.a. om deltagande i undervisning i skolorna och om bevakning av frihetsberövade personer. Tanken är att polismyndigheten skall fatta beslut i ämnet i januari 2000. När det gäller sådana uppgifter som följer av lag eller förordning – exempelvis utfärdande av pass och hantering av parkeringsärenden – föreslog ROPA-gruppen i sin ursprungliga rapport att man skulle vända sig till regeringen och föreslå en statlig utredning med uppdrag att göra en totalöversyn av vad polisen skall syssla med. I denna del har dock polismyndigheten enligt vad utskottet inhämtat valt att själv tillsammans med Rikspolisstyrelsen arbeta vidare med mer avgränsade frågor. En sådan fråga rör administrativa myndighetsärenden, t.ex. passärenden.

När utskottet behandlade yrkanden liknande de nu aktuella våren 1999 konstaterade utskottet att frågan om vad som skall vara uppgifter för polisen uppmärksammats på olika håll och att syftet var att åstadkomma en effektiv resursanvändning inom polisen. Resultatet av det inledda arbetet borde enligt utskottets uppfattning avvaktas. Utskottet var inte berett att göra en annan bedömning av hur t.ex. frågor om pass bör hanteras i framtiden. Utskottet avstyrkte motionerna (bet. 1998/99:JuU21 s. 4 f).

Vad gäller frågan om de civilanställdas roll i polisverksamheten bör nämnas att utskottet i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1998 behandlade yrkanden rörande återanställning av sådan personal som sagts upp (bet. 1997/98:JuU1 s. 32 f). Utskottet anförde då att minskningen av antalet civilanställda var ett ofrånkomligt resultat av arbetet med att anpassa verksamheten till medelstillgången. Utskottet ville också erinra om att utskottet i inledningen av besparingsarbetet uttalat att besparingar i första hand skulle göras på administrationen och inte på den operativa polisverksamheten. Utskottet anförde vidare att det var en viktig uppgift i bedömningen av det framtida personalbehovet att finna en väl avvägd sammansättning av personal inom polisen, bestående av såväl poliser som administrativ personal och experter av olika slag. Detta hade regeringen också understrukit i

regleringsbrevet till polisväsendet. Vidare noterade utskottet att vissa åtgärder hade vidtagits för att möta de konsekvenser som uppstått. Som exempel nämndes ett ökat IT-stöd och kompetenshöjande åtgärder för den civila personalen. Mot den bakgrunden ansåg utskottet att det inte fanns anledning för riksdagen att göra något tillkännagivande i frågan.

När utskottet behandlade denna fråga senast (bet. 1998/99:JuU21 s. 17) noterade utskottet att antalet civilanställda under åren 1997 och 1998 minskat med totalt 1 622 personer. Enligt uppgift från Rikspolisstyrelsen lämnade drygt 800 civilanställda polisväsendet efter uppsägningarna åren 1997 och 1998. Differensen är i huvudsak hänförlig till tidiga pensionsavgångar och en återhållsam nyrekrytering.

Utskottet vidhöll uppfattningen att det är en uppgift för polismyndigheterna att finna en väl avvägd fördelning mellan polisutbildad personal och civilanställda. Utskottet utgick vidare från att regeringen skulle följa utvecklingen. Utskottet ansåg att det i det läge som då rådde inte fanns anledning för riksdagen att uttala sig i frågan.

Beredskapspolisen består av totalförsvarspliktiga som är krigsplacerade med civilplikt vid en polismyndighet. Verksamheten regleras genom lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt och förordningen (1986:616) om beredskapspolisen. Beredskapspolis har hittills fått kallas in under höjd beredskap eller när regeringen beslutat att det behövs för Sveriges försvarsberedskap. Beredskapspolisen skall framför allt delta i polisverksamhet som har anknytning till befolkningsskydd och räddningstjänst.

Utskottet behandlade ett liknande yrkande rörande beredskapspolisen våren 1997 (1996/97:JuU10 s. 8 f). Utskottet antecknade bl.a. att Rikspolisstyrelsen i sitt remissvar över Trygghetsutredningens slutbetänkande pekat på möjligheten med ett system i form av s.k. reservpolis. Det då aktuella motionsyrkandet avstyrktes med hänvisning till beredningen av Trygghetsutredningens betänkande.

Regeringen har nyligen öppnat en möjlighet att använda beredskapspoliserna även när det inte är höjd beredskap eller behövs för Sveriges försvarsberedskap. Beredskapspoliserna som ingått avtal med Rikspolisstyrelsen om sådan tjänstgöring kan kallas in till polismyndigheterna då samhället riskerar att utsättas för särskilt svåra och påfrestande situationer från ordnings- och säkerhetssynpunkt. Förändringen trädde i kraft den 1 oktober 1999.

I budgetpropositionen för år 2000 (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 4 avsnitt 4.6.10) anförde regeringen att de situationer där det kan bli aktuellt att kalla in beredskapspoliserna framför allt är sådana som medför allvarliga störningar i viktiga samhällsfunktioner och därmed fara för många människors liv, personliga säkerhet eller hälsa eller fara för mycket omfattande skador på miljön eller egendom.

I polisväsendets regleringsbrev för år 2000 anges bl.a. att Rikspolisstyrelsen skall utveckla metoder för att säkert och snabbt kunna redovisa det rådande personalläget och för att bedöma det framtida personalförsörjningsbehovet inom polisväsendet. Vidare skall styrelsen tillsammans med polismyndigheterna säkerställa en lämplig resurs- och arbetsfördelning mellan poliserna och annan personal.

Utskottet håller i och för sig med motionärerna om att fler civilanställda skulle kunna innebära ökade möjligheter att renodla arbetet inom polisen. Det finns dock ingen anledning att avvika från den uppfattning utskottet tidigare gett uttryck för i ämnet, nämligen att det är en uppgift för Rikspolisstyrelsen att finna en rimlig fördelning mellan polisutbildad personal och civilanställda. Härtill kommer att riksdagen nyligen fattat beslut om budget för rättsväsendet. Ett bifall till motionsönskemålen rörande de civilanställda skulle alltså innebära att någon annan verksamhet inom polisen skulle få mindre resurser. Utskottet är i dagsläget inte berett att förorda en sådan ordning. På sikt framstår det dock som önskvärt att civilanställda och inte polispersonal sköter rent administrativa sysslor. De närmare avvägningarna i denna fråga är dock som nyss sagts en fråga för Rikspolisstyrelsen. Utskottet noterar avslutningsvis att regeringen avser att återkomma till frågan om rättsväsendets framtida behov av resurser i 2000 års ekonomiska vårproposition. Motionerna Ju217 och Ju905 i dessa delar avstyrks.

När det sedan gäller den mer övergripande frågan om vad som bör vara arbetsuppgifter för polisen anser utskottet att sysslor av administrativ karaktär i princip inte bör utföras inom polisorganisationen. Många av de arbetsuppgifter som i dag utförs av polisen kan i stället utföras av andra myndigheter. Här tänker utskottet bl.a. på trafikövervakning, prövning av olika tillståndsärenden och passhantering. Regeringen bör tillsätta en utredning med uppdrag att se över dessa frågor. Vad som nu anförts med anledning av motionerna Ju905, Ju907 och Ju910 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Vad slutligen gäller frågan om beredskapspolisens användning konstaterar utskottet att möjligheterna att använda beredskapspolisen nyligen utökats. Önskemålet i motion Ju222 får anses vara tillgodosett.

Evenemangskostnader

I motionerna Ju221 (mp) och Ju910 (fp) hävdas att polisen i större utsträckning bör kunna ta betalt för sina insatser av arrangörer av exempelvis idrotts-evenemang. I motionerna Ju219 (s), Ju224 (s) och Ju905 (c) begärs att frågan om arrangörernas kostnadsansvar skall utredas.

Enligt 2 kap. 26 § ordningslagen (1993:1617) skall den som i vinstsyfte anordnar en offentlig tillställning som huvudregel ersätta polismyndighetens kostnader för att hålla ordning vid tillställningen. Ersättningsskyldigheten gäller dock inte sådana ideella föreningar som är skattebefriade enligt inkomstkattelagen (1999:1229).

Av 3 § förordningen (1982:789) om ersättning för polisbevakning och för anslutning av larmanläggningar till polisen m.m. framgår bl.a. att polismyndigheterna kan ta ut 225 kr per påbörjad timme för varje polisman som behövs för insatsen. Debiterade avgifter tillfaller statskassan.

Utskottet har inhämtat att det under år 1998 inflöt 369 000 kr efter sådana debiteringar. Motsvarande belopp för de tio första månaderna år 1999 är 136 000 kr.

Under riksdagsbehandlingen av regeringens förslag till den nuvarande ordningslagen (bet. 1993/94:JuU1 s. 14 f) anförde kulturutskottet i ett yt-

rande att det fanns skäl som med tyngd talade för att ersättningskyldigheten skulle utvidgas så att även ideella föreningar skall kunna åläggas ersättningskyldighet när det finns särskilda skäl till det. Kulturutskottet förutsatte också att utvecklingen av praxis vid tillämpningen av ersättningsbestämmelserna skulle följas, liksom förekomsten av ordningsproblem i samband med större arrangemang, något som syftade till att frågan om ytterligare utsträckning av kostnadsansvaret skulle kunna aktualiseras i framtiden utan att någon särskild utredning skulle behöva göras.

Även konstitutionsutskottet yttrade sig i ärendet och utgick från att ersättningsfrågan skulle följas i Regeringskansliet och att behövliga initiativ skulle tas om orimliga konsekvenser för mötesfriheten skulle uppstå.

Justitieutskottet delade de synpunkter som konstitutionsutskottet och kulturutskottet fört fram, och utskottet utgick således från att man i Regeringskansliet skulle följa tillämpningen av ersättningsfrågorna ur båda de aspekter som lyfts fram i yttrandena. På det sättet skulle samtidigt det underlag som kunde krävas för en eventuell framtida utvidgning av ersättningskyldigheten skaffas fram.

Våren 1997 behandlade utskottet motionsyrkanden liknande de nu aktuella (bet. 1996/97:JuU10 s.13 f). Utskottet utgick då – i likhet med tidigare ställningstagande – från att man i Regeringskansliet skulle följa rättstillämpningen i ämnet.

I proposition 1998/99:107 En idrottspolitik för 2000-talet gjorde regeringen bedömningen att underhållningsidrotten bör fungera på marknadsmässiga villkor. Det innebär bl.a. att den inte bör subventioneras med offentliga bidrag eller andra subventioner. Kulturutskottet hade ingen annan uppfattning (bet. 1999/2000:KrU3 s. 24 f).

När justitieutskottet senast behandlade frågan konstaterade utskottet att utvecklingen av underhållningsidrotten torde ha en stark tillväxtpotential. I den mån sådan verksamhet i framtiden kommer att bedrivas i bolagsform kommer polisens möjligheter att ta betalt för sina insatser i praktiken att öka. I sammanhanget noterade utskottet att frågan om evenemangskostnader till en del handlar om vilka uppgifter polisen skall ha. Motionerna avstyrktes (bet. 1998/99:JuU21 s. 23 f).

Inom Rikspolisstyrelsen pågår nu ett arbete med att ta fram riktlinjer för hur myndigheterna skall hantera frågan om ersättning för ordningshållning. Tre myndigheter har inspekterats. Riktlinjerna kan beräknas vara klara någon gång under första kvartalet 2000.

Utskottet anser att resultatet av arbetet med de nya riktlinjerna bör avvaktas. Motionerna Ju219, Ju221, Ju224, Ju905 och Ju910 i här aktuella delar avstyrks.

Polisens arbetsmetoder

I motion Ju228 (kd) anförs att en reform som genomförts i New York, den s.k. New York-modellen, bör läggas till grund för polisens arbete i Sverige. I samma motion liksom i motion Ju907 (kd) förespråkas vidare att det arbetsätt som kommit till användning inom polisen i San Diego bör prövas här. I

motion Ju910 (fp) anför att ett projekt i Eskilstuna med New York-modellen som förebild varit framgångsrikt och bör ges ökad spridning.

På senare tid har en av New York-polisen använd arbetsmetod – den s.k. nolltoleransen – uppmärksammats i Sverige. Nolltolerans innebär i korthet att polisen med kraft bekämpar alla brott, hur bagatellartade de än är, liksom allt som kan betraktas som ordningsproblem. Grundtanken är att det finns ett samband mellan ordning och brottslighet samt att mindre brott föder grövre brott.

Vidare betonas resultatuppföljning starkt inom New York-polisen. Chefen för New York-polisen har två gånger i veckan genomgång med polischeferna, och vid dessa möten granskas brottsutvecklingen i de olika polisområdena med hjälp av färsk brottsstatistik från det s.k. Compstat-brottsdatasystemet.

Hösten 1997 besökte utskottet New York för att studera polisens arbetsmetoder där. En första reflexion var att förhållandena i New York och de vi har i Sverige skiljer sig åt markant. Detta gäller såväl beträffande brottslighetens omfattning som beträffande polisens arbetsförhållanden och myndighetskultur. Detta hindrar emellertid inte att det finns inslag i New York-polisens arbetsmetoder som är intressanta att studera.

Utskottet har tidigare behandlat liknande motionsyrkanden. I samband med att utskottet behandlade regeringens budgetproposition för år 1998 anförde utskottet att det närmast är självklart att erfarenheterna från New York inte går att direkt överföra till Sverige. Där fanns emellertid en del intressanta tankegångar som säkerligen skulle komma att påverka polisarbetet också här. Utskottet ansåg vidare att frågan knappast lämpade sig för generella uttalanden i den ena eller andra riktningen (bet. 1997/98:JuU1 s. 31).

Utskottet hänvisade till detta uttalande våren 1998 (bet. 1997/98:JuU13 s. 43).

Här kan även nämnas att det av motionärerna nämnda projektet i Eskilstuna utvärderats. Utvärderingen redovisas i rapporten Att förebygga ordning och öka tryggheten i stadskärnan, som utarbetats inom Polishögskolans forskningsenhet. I rapporten sägs bl.a. att inga nya större resurser tillfördes polismyndigheten och att projektet pågick under en relativt kort tid. Några dramatiska effekter kunde därför inte förväntas. Resultatet av projektet är enligt rapporten ändå förenligt med ett antagande att projektet haft effekt på förekomsten av ordningsstörningar och våldsbrott i Eskilstuna centrum. Det har också lett till att fler av dem som ofta vistas där på kvällar och nätter känner sig trygga. Vidare sägs i rapporten att den lokala opinionen var övervägande positiv till det slag av åtgärder som ingick i projektet. Bland s.k. höganvändare av centrum förändrades dessutom attityden till polisens arbetsinsats i positiv riktning. I rapporten tas också upp några metodfrågor.

I budgetpropositionen för år 2000 (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 4 avsnitt 4.2 och avsnitt 4.3.1) anförde regeringen att det problemorienterade arbetssättet skall fortsätta att utvecklas. Med ett problemorienterat arbetssätt avses ett långsiktigt, systematiskt arbete som utgår från kartläggning och analys av problem, som fortlöpande dokumenteras och utvärderas och som kontinuerligt anpassas efter vad utvärderingen visar. Det problemorienterade arbetssättet har enligt regeringen hittills främst utvecklats inom närpolisen. Problemo-

rienterade insatser har vidtagits bl.a. mot krog- och nöjesrelaterad våldsbrottslighet, våld mot kvinnor och annat familjerelaterat våld, ungdomsbrottslighet, rasism och brottslighet som kan knytas till kriminella mc-gäng.

Regeringen anför vidare att det sedan ett antal år pågår en omställning inom polisen som innebär att man i större utsträckning skall inrikta arbetet på att förebygga och förhindra brott. Regeringens nationella brottsförebyggande program, Allas vårt ansvar, är en självklar utgångspunkt för den utvecklingen. Den lokalt förankrade verksamheten, där de enskilda medborgarnas engagemang tas till vara, är en hörnsten i det brottsförebyggande arbetet, där polisen skall spela en aktiv och pådrivande roll.

I regleringsbrevet för år 2000 finns flera verksamhetsmål som rör förebyggande verksamhet och övervakning. Enligt verksamhetsmål 1 skall varje polismyndighet utarbeta och dokumentera en brottsförebyggande strategi där det också framgår hur och med vilka myndigheter och organisationer samverkan skall ske. Det återrapporteringskrav som kopplats till målet innebär att redovisningen skall innehålla en nationell analys av hur verksamheten har utvecklats och dess resultat, särskilt i fråga om de allvarligaste brottstyperna.

I sammanhanget bör även nämnas att det i budgetpropositionen anges att en utveckling av det problemorienterade arbetssättet hör till de prioriterade områdena. Utskottet hade vid sin behandling av budgetpropositionen ingen erinran mot det (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 4 avsnitt 4.2, JuU1 s. 25).

När det gäller polisens arbete i San Diego bör först anmärkas att det nu för tionde gången anordnats en konferens om polisarbete. Huvudinslaget är en tävling där deltagarna får redovisa projekt som vilar på ”problem oriented policing”.

I San Diego arbetar man efter något man kallar för SARA, dvs. Scanning, Analysis, Response, Assessment. Ett viktigt inslag i arbetet är också att samverka med det övriga samhället. Skillnaden mot det svenska problemorienterade arbetssättet består, enligt vad utskottet inhämtat, huvudsakligen i att man i San Diego har 5–6 års försprång.

I rapporten Studieresa i USA (1994:3 POB) beskrivs bl.a. hur polisen i San Diego samarbetar med allmänheten. *Volunteers in policing* består av frivilliga som efter två veckors utbildning tar emot anmälningar i fall där det inte finns något för en polis att göra mer än att ta emot själva anmälan. *Retired Senior Volunteer Patrol* består av pensionärer som hjälper polisen. *Citizen Patrols* åker omkring i egna bilar och hjälper polisen genom att observera och rapportera. Den sistnämnda verksamheten är inte officiellt sanktionerad.

Sedan rapporten skrevs har det tillkommit ytterligare en grupp av frivilligarbetare, *reserve officers*. Dessa genomgår vanlig polisutbildning på åtta månader men betalar utbildningen själva. De får sedan arbeta som vanliga poliser på tider när de själva kan och utan ersättning.

I Sunne kommer en konferens om polisiära arbetsmetoder att anordnas i maj 2000.

När utskottet senast (1998/99:JuU21 s. 7) behandlade liknande yrkanden anförde utskottet att det i och för sig kunde hålla med motionärerna om att de förändrade arbetsmetoder som kommit till användning i bl.a. Eskilstuna synes ha varit framgångsrika; utvärderingen talar i den riktningen. Utskottet

ansåg emellertid – i likhet med tidigare ställningstaganden – att frågan inte lämpar sig för några generella uttalanden. Motionerna avstyrktes.

Utskottet ser såvitt gäller motionsönskemålen om New York-modellen och Eskilstunamodellen ingen anledning att frånga den bedömning utskottet gjorde i våras. Motionerna Ju228 och Ju910 i här aktuella delar avstyrks.

När det sedan gäller det arbetssätt som används i San Diego synes det – bortsett från den utvecklade formen av samverkan – inte på något mer avgörande sätt skilja sig från det som kännetecknar det svenska problemorienterade arbetssättet. Också i San Diego handlar det om att kartlägga och analysera problem, vidta åtgärder och göra utvärderingar. I sammanhanget kan erinras om att utskottet så sent som i november 1999 ställde sig bakom de prioriteringar som regeringen angav i budgetpropositionen, bland dem att det problemorienterade arbetssättet skall utvecklas inom alla delar av polisverksamheten. Ett bifall till motionsönskemålen i denna del skulle alltså inte tillföra något.

Vad slutligen gäller San Diego-polisens samverkan med frivilliga anser utskottet – i likhet med vad som sagts i fråga om New York-modellen – att frågan inte lämpar sig för några generella uttalanden. Utskottet vill dock understryka att utskottet inte har något emot samverkan med frivilliga. Som regeringen anför i budgetpropositionen är enskildas engagemang en hörnsten i det brottsförebyggande arbetet. Utskottet utgår från att polismyndigheterna gör rimliga avvägningar när det gäller hur mycket som skall satsas på samverkan med frivilliga. Enligt utskottets uppfattning bör sådana arbetsformer få finna sin form lokalt och bygga just på frivillighet, inte på direktiv från riksdagen. Motionerna Ju228 och Ju907 avstyrks.

Polisutbildningen m.m.

I flera motioner tas frågor upp som rör polisutbildningen. I motion Ju911 (m) föreslås sålunda att polisutbildningen utreds såvitt gäller bl.a. dess geografiska placering och huvudmannaskap. En översyn av antagningsförfarandet begärs i motion Ju905 (c). I motion Ju223 (v) efterfrågas en rekrytering av utomeuropeiska invandrare till polisutbildningen och utbildningsinslag rörande främmande kulturer. I motion Sf637 (c) förordas motsvarande utbildning i fråga om domstolspersonal.

I juli 1995 fick en arbetsgrupp inom Justitiedepartementet i uppdrag att se över rekryteringen och utbildningen av poliser. I mars 1996 presenterades promemorian Rekrytering och grundutbildning av poliser (Ds 1996:11). Regeringen uppdrog därefter åt Rikspolisstyrelsen att detaljplanera en ny grundutbildning för poliser.

Den nya grundutbildningen för poliser påbörjades i januari 1998. Den är särskilt inriktad på det problemorienterade, förebyggande, brottsutredande och kontaktskapande polisarbete som närpolisreformen utgår från.

Hösten 2000 kommer en polisiär grundutbildning att starta i Umeå. Enligt vad regeringen anför i budgetpropositionen för år 2000 kan det på sikt vara önskvärt att öka det totala antalet utbildningsplatser ytterligare genom att förlägga utbildning till ännu en eller flera orter.

I Polisprogrammets Block I – juridik och beteendevetenskap – ingår en kurs med rubriken Människan och polisen i samhället. Kursen omfattar 10 poäng och bland målen anges att den studerande efter genomgången kurs skall ha förvärvat bl.a. insikt i utsatta gruppers situation. Utbildningen i denna del tar upp invandrar- och invandringspolitik liksom det mångkulturella samhället.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden som tagit sikte på en utredning av polisutbildningen. Hösten 1997 avstyrkte utskottet de då aktuella yrkandena med hänvisning till att polisutbildningens utformning nyligen varit föremål för översyn, och utskottet utgick från att utbildningen skulle få det innehåll som krävs för att förse alla verksamhetsgrenar inom polisen med kompetent polispersonal. Vad gällde polisförsörjningen utgick utskottet från att regeringen noga skulle följa Rikspolisstyrelsens arbete med att bevaka att det finns tillgång till det antal poliser som behövs för verksamheten. Något särskilt uppdrag för detta ansåg utskottet inte vara nödvändigt (bet. 1997/98:JuU1 s. 34).

Våren 1999 såg utskottet inget skäl att förorda att en ny generell översyn av polisutbildningen påbörjas (1998/99:JuU21 s. 13 f).

Bland prioriteringarna i budgetpropositionen för år 2000 anges att rasistiska, främlingsfientliga och homofobiska brott skall förebyggas och beivras. Samarbetet mellan Säkerhetspolisen och den öppna polisen skall utvecklas vidare, liksom samverkan med övriga myndigheter inom rättsväsendet. De anställdas medvetenhet och kunskaper om denna skall förstärkas. Utskottet hade ingen erinran mot de bedömningar regeringen gjort i denna del (bet. 1999/2000:JuU1 s. 25).

Här kan även nämnas att justitieministern nyligen besvarat en fråga i riksdagen om vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att stävja främlingsfientlighet och rasism inom polisen (fråga nr 1999/2000:153). Justitieministern anförde att det finns en stor vaksamhet och medvetenhet inom polisväsendet när det gäller frågor om anställdas uppträdande, etik och moral. Kunskapen och medvetenheten om rasism och främlingsfientlighet måste emellertid förstärkas, inte bara inom polisväsendet utan inom hela rättsväsendet. Redan nu pågår enligt justitieministern utbildning av personalen i rättsväsendet om rasistisk och högerextrem brottslighet, dess ursprung, orsaker och konsekvenser.

I frågesvaret anfördes också att det i utbildningsplanen för den nya grundutbildningen av poliser bl.a. upptas utbildning i den här typen av brottslighet och problem. Vad som kanske långsiktigt är än viktigare är enligt justitieministern att det eftersträvas en hög andel studerande till polisutbildningen med invandrarbakgrund. Vid intagningarna till utbildningen år 1998 hade 14 % av eleverna invandrarbakgrund, vilket inte kan anses tillräckligt. Det pågår därför ett aktivt arbete inom Rikspolisstyrelsen för att öka den andelen.

Avslutningsvis sägs i frågesvaret att regeringen avser att i regleringsbrevet för år 2000 uppdraga åt samtliga rättsväsendets myndigheter att upprätta strategier för att säkerställa personalens goda kunskap om såväl grunden för rasistiska, främlingsfientliga eller homofobiska yttringar som om situationen för de grupper som utsätts för brott med sådana förtecken.

När det gäller frågan om utbildning av personal inom domstolsväsendet har utskottet inhämtat att ambitionen är att lägga in sådana avsnitt där de hör hemma. Så sker också i de seminarier som Domstolsverket anordnar i straffrätt och processrätt. När det gäller de seminarier som rör vårdnadsmål har man sedan tio år tillbaka ett pass om en halv dag som tar upp muslimsk familjerätt.

I polisväsendets regleringsbrev för år 2000 nämns bland uppdragen att Rikspolisstyrelsen som ett led i kampen mot brott med rasistiska, främlingsfientliga eller homofobiska inslag skall upprätta en strategi för att säkerställa att personalen har god kunskap om grunden för dessa brott och om situationen för de grupper som utsätts för dem.

Motsvarande uppdrag har lämnats till Domstolsverket i domstolsväsendets regleringsbrev för år 2000.

Utskottets uppföljningsgrupp har under år 1999 granskat polisutbildningen. Inom ramen för det arbetet har erfarits att Rikspolisstyrelsen kommer att utvärdera polisutbildningen. Utvärderingen, som är ett led i arbetet med att åstadkomma en långsiktig personalförsörjning, skall bl.a. avse utbildningens mål, innehåll, resultat och arbetsmetoder. Vidare skall utvärderingen ta upp frågor som kvalitetssäkring, arbetsorganisation och arbetsfördelning.

Uppföljningsgruppen har vidare inhämtat att det bland dem som antagits för att påbörja utbildningen våren 2000 finns, enligt preliminära siffror, 26 personer med utländsk bakgrund, vilket motsvarar 13 %. Dessa kommer från Norge, Danmark, Finland, Algeriet, Slovenien, Frankrike, Kroatien, Argentina, Polen, Irak, Rumänien, Spanien, Österrike, Estland, Storbritannien, Turkiet och Tyskland.

I samma antagningsomgång var 36 % av de sökande kvinnor. Av dem som togs ut till tester var 46 % kvinnor. Av de 201 kvinnor som genomförde testet underkändes 56 stycken vid de fysiska proven. Motsvarande siffra för männen var 6 av 251. Vidare visar siffrorna att 30 kvinnor och 14 män bedömdes inte lämpliga av psykolog. 33 kvinnor och 30 män underkändes vid det diagnostiska provet i svenska. 6 kvinnor och 5 män bedömdes olämpliga av läkare. I flera fall var det mer än en orsak till att den sökande inte bedömdes lämplig att kallas till intervju. Av dem som intervjuades var 35 % kvinnor. Av dem som antogs var 38 % kvinnor.

Nyligen har den första kullen av polisstudenter som genomgått den nya polisutbildningen tagit examen. Dessa studenter skiljer sig dock avsevärt från dem som nu genomgår utbildningen i det att det ställdes krav på förkunskaper i form av akademiska studier.

Granskningen av polisutbildningen har också givit vid handen att man från Polishögskolans sida gärna själv tar över ansvaret för antagningen. I dag har Rikspolisstyrelsen och Pliktverket hand om antagningen. Vid antagningen används militära mönstringstester, vilket ger de manliga sökandena en fördel. Polishögskolan anser att man i stället borde kunna använda sig av högskoleprovet. Vidare tillmäter man fortfarande de fysiska testerna mycket stor vikt. Även detta missgynnar de kvinnliga sökandena.

Utskottet håller med motionärerna bakom motion Ju223 om att förtroendet för polisen är viktigt. Utskottet delar också uppfattningen att ett sätt att nå dit är att rekrytera personer med utländsk bakgrund till polisutbildningen. Den

senaste antagningen visar också att en betydande andel av de antagna har invandrarbakgrund, bland dem personer från länder utanför Europa. Enligt utskottets mening är detta steg i rätt riktning. Någon åtgärd från riksdagens sida är inte påkallad.

Även när det gäller kunskapen om främmande kulturer bland polispersonalen delar utskottet motionärernas uppfattning. Mot den bakgrunden är det glädjande att polisutbildningen tar upp dessa frågor. Utskottet kan också konstatera att de numera beslutade regleringsbrev för polisväsendet och domstolsväsendet tar upp just frågan om utbildning i ämnet. Inte heller i denna del behövs alltså någon åtgärd från riksdagens sida med anledning av motion Ju223. Detsamma gäller motion Sf637.

När det gäller antagningsförfarandet till polisutbildningen synes det nuvarande systemet visserligen missgynna kvinnor. Att flytta antagningen till Polishögskolan, vilket föreslås i motion Ju905, löser dock inte problemet. Utskottet har också svårt att se något egenvärde i att Polishögskolan har hand om antagningen. Det bör för övrigt inte ankomma på riksdagen att fatta beslut om vilken myndighet inom polisväsendet som skall sköta antagningen. De problem som finns har nu kommit i dagen, och utskottet utgår från att de mått och steg vidtas som kan vara lämpliga för att nå en jämnare könsfördelning inom polisen. Utskottet vill dock anmärka att andelen kvinnor som antogs till utbildningen var något större än andelen kvinnor av de sökande, och det trots att kvinnorna sannolikt missgynnas av testmetoderna.

Vad härefter gäller frågan om polisutbildningens geografiska placering noterar utskottet att en filial till Polishögskolan startar sin verksamhet i Umeå till hösten år 2000 och att ytterligare orter kan komma i fråga.

I övrigt är utskottet inte berett att, som föreslås i motion Ju911, förorda att en ny utredning avseende polisutbildningen påbörjas.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker motionerna Ju223, Ju905, Ju911 och Sf637 i här aktuella delar.

Polisens arbetstider

I flera motioner tas frågor upp med anknytning till polisens arbetstider. I motionerna Ju217 och Ju905 (båda c) hävdas sålunda att närpolisens personal inte skall användas till att förstärka utryckningsstyrkorna. I den sistnämnda motionen liksom i motion Ju911 (m) begärs att fler poliser skall tjänstgöra på kvällar och helger. I motion Ju907 (kd) framförs liknande synpunkter.

Hösten 1997 behandlade utskottet frågan om en verksamhetsanpassning av arbetstiderna inom polisen. Utskottet noterade då bl.a. att verksamhetsanpassning av arbetstiderna angavs bland Rikspolisstyrelsens verksamhetsmål och att återrapporteringskrav knutits till det (bet. 1997/98:JuU1 s. 31 f).

Riksrevisionsverket har på regeringens uppdrag granskat förläggningen av arbetstid, särskilt i fråga om utryckningsberedskap, i polismyndigheterna i Stockholms län, Kalmar län och Hallands län (RRV 1998:53). RRV konstaterar att verksamheten i fråga skulle behöva planeras mer utifrån variationer i verksamhetsbehovet än vad som sker i dag. Även om utryckningsverksamheten är förknippad med händelser som oftast inte kan förutses, vare sig i tid

eller rum, är det enligt verket ändå möjligt att i betydligt större utsträckning än i dag dra slutsatser av statistik över ingripanden och brottsanmälningar m.m. och utifrån detta planera bemanningen efter variationer i behov. RRV noterar att närpolisen har ett system – periodplanerad arbetstid – för att beakta både kända variationer i behov och de insatser som planeras utifrån en problemorienterad strategi. Utryckningsstyrkor och trafikpolis tjänstgör emellertid statistiskt i tiden enligt fasta tjänstgöringslistor.

Ett av hindren för ett effektivt resursutnyttjande är enligt RRV att dagens förhandlingsordning försvårar för ledningen att förändra de statistiska tjänstgöringslistorna.

I regleringsbrevet avseende budgetåret 1999 anges som ett verksamhetsmål att polismyndigheterna skall anpassa utryckningsresurserna till normala variationer i behovet, använda dem problemorienterat och planera utryckningsverksamheten så att den inte stör utvecklingen av närpolisverksamheten.

Myndigheterna har vidare ålagts att vidta de åtgärder som erfordras för att råda bot på sådana brister i planeringen inom utryckningsverksamheten som påvisats i rapporten.

Rikspolisstyrelsen har i en skrivelse av den 19 juli 1999 redovisat vilka åtgärder som vidtagits. Underlag för redovisningen har inhämtats från samtliga polismyndigheter. Rikspolisstyrelsen bedömer att det pågår ett omfattande arbete för att komma till rätta med de hinder som RRV påtalat, även om ansträngningarna naturligtvis skiftar mellan de olika polismyndigheterna. Det finns dock, anför Rikspolisstyrelsen, utrymme för ytterligare insatser innan en helt tillfredsställande situation kan anses uppnådd.

I budgetpropositionen för år 2000 anförde regeringen att ett ofta använt mått på hur långt en polismyndighet kommit i fråga om det problemorienterade arbetssättet är hur väl arbetstidens förläggning har anpassats till verksamhetens behov.

BRÅ har undersökt utryckningsverksamheten vid Polismyndigheten i Stockholms län (När behövs polisen bäst? Stencil, september 1998). BRÅ konstaterade att en relativt liten andel av personalen i de enheter som ägnade sig åt övervakning och utryckning tjänstgjorde när det var som mest besvärligt, dvs. nätterna till lördag och söndag.

Regeringen anförde vidare i budgetpropositionen att arbete med att anpassa polisens arbetstider till verksamhetens behov är viktigt för det problemorienterade arbetet. Ett instrument för en sådan anpassning är s.k. periodplanering, där ett schema fastställs för en kortare tid och med hänsyn till kända evenemang och till kunskaper om brott och ordningsstörningar. Flera polismyndigheter tillämpar periodplanering inom delar av verksamheten. Samtidigt är det bara ca 15 % av närpoliserna i landet som periodplanerar arbetstiden.

Ett hinder för optimal arbetstidsförläggning är den förhållandevis höga medelåldern bland polispersonalen. Den har bl.a. medfört att det har blivit vanligare att poliser på grund av hälsoskäl inte kan tjänstgöra nattetid, särskilt i yttre tjänst. Rikspolisstyrelsen har enligt regeringen uppmärksammat frågan och överväger åtgärder inom arbetsmiljöområdet för att motverka problemen.

När utskottet senast behandlade dessa frågor (1998/99:JuU21 s. 14 f) underströk utskottet betydelsen av att arbetstiderna inom polisen är verksamhetsanpassade. Detta är, anförde utskottet, en avgörande förutsättning för att polisverksamheten skall bli effektivare. Att det finns poliser i tjänst på tider och platser där de bäst behövs är själva grundbulten i det problemorienterade arbetssättet, ett arbetssätt som bör genomsyra hela polisverksamheten. En verksamhetsanpassning av arbetstiderna innebär också att tillgängligheten och därigenom också medborgarperspektivet sätts i fokus.

Utskottet hade alltså ingen annan grundsyn än motionärerna i den aktuella frågan. Samtidigt kunde utskottet konstatera att regeringen vidtagit de mått och steg som kan krävas. Här tänkte utskottet särskilt på det ovan beskrivna uppdraget till RRV och det uppdrag som sedermera lämnats till Rikspolisstyrelsen. Mot den bakgrunden såg utskottet inte någon anledning att förorda en separat översyn av schemalaggningsen inom polisen.

När det sedan gällde utryckningsverksamheten noterade utskottet att det är ett verksamhetsmål för polismyndigheterna att använda utryckningsresurserna problemorienterat och att planera utryckningsverksamheten så att den inte stör utvecklingen av närpolisverksamheten.

RRV har i rapporten Närpolisreformen och polisens arbetstider (RRV 1999:42) granskat resursutnyttjandet inom polisen. I rapporten anfördes bl.a. att det är svårt att finna stöd för att poliser med förebyggande arbetsuppgifter skall behöva förstärka utryckningsverksamheten i den utsträckning som för närvarande sker. Tvärtom tyder materialet enligt RRV på att kapaciteten inom utryckningsverksamheten skulle kunna överföras till andra verksamheter inom närpolisområdena, exempelvis förebyggande och problemorienterade insatser. I denna del ser RRV ett hinder för genomförande av närpolisreformen. I rapporten anfördes vidare att utryckningsverksamheten varken följer variationer i behov eller är tillräckligt effektivt dimensionerad. Polisens arbetstidsavtal gör enligt RRV att det är svårare, jämfört med andra yrkesgrupper, att utnyttja de tillgängliga resurserna på ett effektivt sätt. RRV framhåller dock att arbetsgivarens tillämpning av avtal och överenskommelser kan förbättras även fortsättningsvis med den existerande utformningen av avtalet.

Rapporten kommer med den existerande utformningen av avtalet enligt vad utskottet inhämtat att användas i Justitiedepartementets kontakter med polisväsendet. RRV:s slutliga rapport i fråga om polisen kommer att överlämnas i mars 2000.

I polisväsendets regleringsbrev för år 2000 anfördes som ett verksamhetsmål (mål nr 2) att ingripandeverksamheten samt övervakningen av den allmänna ordningen och säkerheten skall bedrivas rättssäkert och effektivt. Resurserna skall anpassas till kända variationer i behovet. Bland uppdragen i regleringsbrevet har dessutom tagits upp att Rikspolisstyrelsen skall redovisa hur arbetstidens förläggning har anpassats till variationerna i arbetsbelastningen. Av redovisningen skall bl.a. framgå polispersonalens fördelning över olika veckoarbetstider och antalet personer med periodplanerad tid.

I december 1999 träffade Rikspolisstyrelsen och Polisförbundet ett avtal om löner m.m. I fråga om arbetstider sägs i avtalet bl.a. att utgångspunkten

för förhandlingarna skall vara att arbetstiden är anpassad till verksamhetens krav.

Utskottet vidhåller i fråga om verksamhetsanpassning av arbetstiderna inom polisen den inställning som utskottet intog i våras. Det finns således flera skäl för en verksamhetsanpassning. Rikspolisstyrelsen har nu också fått i uppdrag att verka för en sådan anpassning. Utskottet – som erinrar om att förläggningen av arbetstiden är en fråga som det ankommer på arbetsmarknadens parter att lösa – kan inte se behov av något ingripande från riksdagens sida. Utskottet noterar dock att det nya avtalet synes innebära ett steg i rätt riktning.

När det sedan gäller uttryckningsverksamheten kan utskottet konstatera att RRV:s granskning visat på vissa problem. I avvaktan på RRV:s slutliga rapport anser utskottet att riksdagen inte bör uttala sig i frågan.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker motionerna Ju217, Ju905, Ju907 och Ju911 i här aktuella delar.

Polisens utrustning

I motion Ju203 (m) begärs att alla poliser i yttre tjänst skall ha personliga skyddsvästar. I motion Ju206 (m) föreslås att polisens förstärkningsvapen skall vara desamma över hela landet.

Inom Rikspolisstyrelsen har en utredningsgrupp analyserat de polisiära insatserna som gjordes med anledning av polismorden i Östergötland i maj 1999. I rapporten (dnr POB-100/2955-99) anføres bl.a. att varje polismyndighet bör se över sitt innehav av taktiska skyddsvästar, dvs. västar som ger skydd mot i princip all standard 9 mm ammunition utskjuten med pistol, revolver eller k-pist. Med en tilläggspanel kan ytterligare skydd erhållas, bl.a. mot AK4- och AK5-ammunition.

I rapporten föreslås att samtliga polismän i yttre tjänst skall ha tillgång till en personlig lätt väst. En sådan väst ger skydd mot i princip all standard 9 mm ammunition skjuten från pistol och revolver. Med tilläggspanel kan även erhållas skydd mot ammunition m/39B skjuten från k-pist. Västarna finns i såväl herr- som dammodell.

Huvudbeväpningen för personal i yttre tjänst består i dag av en personlig pistol, vanligen en Sig Sauer 225 i kaliber 9x19 mm. Som förstärkningsvapen används fortfarande k-pist m/45B, men den byts efterhand ut mot en modernare k-pist – Hechler&Koch MP5.

Rapporten är för närvarande ute på remiss hos polismyndigheterna. Utskottet har inhämtat att Rikspolisstyrelsen i remissen efterfrågat hur många lätta västar som respektive myndighet behöver. Tanken är att en central upphandling skall kunna nedbringa priset på västarna.

Utskottet kan konstatera att åtgärder vidtagits i syfte att åstadkomma förbättringar i fråga om polisens utrustning. Motionerna Ju203 och Ju206 avstyrks.

I motion Ju218 (v) begärs en utredning av polisens arbetssituation. I motion Ju211 (m) understryks vikten av en god arbetsmiljö inom polisen.

Utskottet har inhämtat att det inom ramen för Rikspolisstyrelsens inspektionsverksamhet pågår ett arbete med att granska hur myndigheterna inom polisväsendet hanterat påpekanden och förelägganden från Yrkesinspektionen. Efter att granskningen av myndigheterna är klar kommer man att välja ut två myndigheter för en djupare granskning. Urvalet kommer att ske utifrån intresset att hitta principiellt viktiga frågor.

I budgetpropositionen anförs bland prioriteringarna att satsningen på kompetensutveckling inom polisväsendet skall intensifieras. Det gäller såväl utvecklingen av ledning och styrning på olika nivåer som grund- och vidareutbildningen. Utskottet hade ingen annan uppfattning (prop. 1999/2000:1 utg.omr. 4 avsnitt 4.2, JuU1 s. 25).

I polisväsendets regleringsbrev för år 2000 anges bland uppdragen att Rikspolisstyrelsen tillsammans med Brottsförebyggande rådet skall överväga på vilket sätt rådets roll i polisväsendets grund- och vidareutbildning kan vidareutvecklas.

I massmedierna har under senare tid uppmärksammats en dom från Högsta domstolen som rörde frågan om rätt till kränkingsersättning enligt 1 kap. 3 § skadeståndslagen kunde utgå till en polis som i tjänsten blivit spottad i ansiktet. Omständigheterna i fallet var följande. I tingsrätten åtalades och dömdes en person för ofredande. Påföljden bestämdes tillsammans med andra brott till fängelse i två månader. Polismannens yrkande om ersättning för kränkning bifölls av majoriteten i tingsrätten. Tingsrättens dom överklagades av den tilltalade, som yrkade att bli befriad från skyldigheten att utge skadestånd. Hovrätten fann att den behandling som polismannen utsatts för inte utgjorde en så allvarlig kränkning att rätt till skadestånd förelåg. Högsta domstolen gjorde samma bedömning. Två av de fem ledamöterna i Högsta domstolen ansåg att kränkningen var sådan att ersättning skulle utgå.

Utskottet har självfallet ingen annan uppfattning än motionärerna när det gäller vikten av en god arbetsmiljö. Arbetet som polis innebär emellertid att risken att utsättas för våld, hot och kränkande uttalanden är större än för andra yrkesgrupper. Det är därför av stor vikt att frågor om arbetsmiljön inom polisen ständigt uppmärksammas. Som påpekas i motionerna har under senare år ett flertal förändringar bidragit till en mer besvärlig situation. Här tänker utskottet på de i och för sig nödvändiga neddragningarna av den civilanställda personalen. Det svåra ekonomiska läget i flera kommuner har också inneburit att det samlade sociala skydds nätet blivit sämre, vilket kan öka pressen på polispersonalen.

Mot denna bakgrund finns en risk att polisen inte till fullo klarar sin uppgift, något som i sin tur riskerar att urholka förtroendet för polisens verksamhet. Det är därför glädjande att åtgärder som långsiktigt kan bidra till en bättre arbetsmiljö vidtagits. Här tänker utskottet bl.a. på den inspektionsverksamhet som sker inom Rikspolisstyrelsen. I sammanhanget kan även framhållas det i tidigare avsnitt beskrivna arbetet med planering av arbetstiden och förbättring av polisens utrustning. På sikt är det också nödvändigt att

antalet poliser ökar och att civilanställda i högre utsträckning sköter arbetsuppgifter som man inte behöver vara polis för att utföra. När det gäller den sistnämnda frågan noterar utskottet att regeringen avser att i 2000 års ekonomiska vårproposition återkomma till riksdagen när det gäller vilka resursförstärkningar som behövs för att kunna fullfölja statsmakternas intentioner i fråga om utvecklingen av rättsväsendet.

Avslutningsvis vill utskottet påpeka att Högsta domstolens dom i det ovan beskrivna fallet inte gärna kan tas till intäkt för att det är straffritt att spotta på en polis.

Enligt utskottets uppfattning finns det sammantaget inte behov av någon separat utredning av arbetsmiljön inom polisen. Arbetsmiljöfrågorna uppmärksammas bättre på lokal nivå, framför allt i de olika polismyndigheterna. Motionerna Ju211 och Ju218 avstyrks.

Interna utredningar inom polisväsendet

I motion Ju226 (v) begärs att utredningar som gäller anmälningar mot polispersonal skall handläggas av oberoende utredare. I motion Ju234 (s, v) föreslås en lex Maria inom polisen. Motionsönskemålet tar sikte på en reglering som motsvarar den i 2 kap. 7 § lagen (1998:531) om yrkesverksamhet på hälso- och sjukvårdens område. Bestämmelsen innebär att personalen skall rapportera till vårdgivaren om en patient i samband med hälso- och sjukvård drabbats av eller utsatts för risk att drabbas av allvarlig skada eller sjukdom.

I 9 § polislagen (1984:387) föreskrivs att när en polisman får kännedom om ett brott som hör under allmänt åtal, skall han lämna rapport om det till sin förman så snart det kan ske. Undantag gäller om brottet med hänsyn till omständigheterna i det särskilda fallet är obetydligt och det är uppenbart att brottet inte skulle föranleda annan påföljd än böter.

Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen gav den 30 oktober 1996 en särskilt förordnad utredare i uppdrag att leda en utredning för en översyn av det interna kontrollsystemet inom åklagar- och polisverksamheten. I översynen ingick att göra en kartläggning och utvärdering av det nuvarande systemet för att förebygga och upptäcka brott och andra förhållanden som utan att direkt utgöra brott kan vara ägnade att rubba förtroendet för integriteten i den brottsutredande verksamheten. I uppdraget ingick också att granska formerna för handläggningen av interna brottsutredningar och lägga fram förslag till de förbättringar som kunde anses påkallade (RÅ dnr 1996/1649, RPS dnr VKL-793-4681/96).

Utredaren avlämnade i april 1997 sin rapport Internkontroll till Riksåklagaren och Rikspolisstyrelsen. Inledningsvis kan sägas att utredaren inte funnit annat än att den nuvarande internkontrollen hos polis och åklagare hittills fungerat i stort sett väl, men att det ändå finns anledning att stärka den interna kontrollen. Utredaren har i rapporten tagit upp frågor om en författningsmässigt reglerad internkontroll, chefsansvar, utbildning, ett ökat säkerhetsmedvetande, bisysslor samt tillsyn och inspektion.

Frågan om interna brottsutredningar har behandlats särskilt. Utifrån de möjligheter som finns att granska och bedöma den gällande utredningsordningen har utredaren antecknat att verksamheten objektivt sett håller hög,

eller rent av mycket hög, kvalitet och uppfyller väl de krav som kan ställas. Efter en genomgång av olika möjligheter att förändra och förbättra det nuvarande systemet för interna brottsutredningar har utredningen – som inte funnit skäl för en genomgripande förändring – stannat för att föreslå ett visst centraliserat samordningsansvar samt att förordna att arbetet vid de länsvisa utredningsenheterna inom polisen koncentreras inom de sju åklagarregionerna. Med förslaget pekar utredningen på möjligheten att genom i första hand administrativa förändringar nå en ökad samordning och effektivitet i arbetet. Detta innebär att utredningen funnit att den organisation som nu finns för interna brottsutredningar i huvudsak bör bestå.

Utskottet har behandlat liknande yrkanden tidigare. Våren 1998 (bet. 1997/98:JuU18 s. 4 f) konstaterade utskottet att frågan om att lägga utredningar om anmälningar mot poliser på något annat organ än polis och åklagare nyligen varit föremål för översyn och att beredningsarbete pågick. Resultatet av det pågående arbetet borde enligt utskottets mening avvaktas.

Justitiekanslern har på regeringens uppdrag granskat ordningen för handläggningen av fall där personer som är omhändertagna av polisen eller av annan myndighet avlidit och vilka förändringar av regelverket som kan anses påkallade. Uppdraget har redovisats i november 1998 i rapporten Rutiner vid utredningar av dödsfall i samband med myndighetsingripanden.

Anmälningar mot polismän för brott i tjänsten handläggs i särskild ordning. Samma förfarande tillämpas då någon drabbas av allvarlig skada till följd av ett polisingripande eller under vistelse i polisarrest.

I den nyss nämnda rapporten anför Justitiekanslern att det varken vid granskningen eller vid tidigare gjorda översyner framkommit något som talar för att utredningarna generellt skulle hålla en icke godtagbar kvalitet. Justitiekanslern kunde alltså inte rikta någon kritik mot den gällande ordningen. För att stärka allmänhetens förtroende för dessa utredningar och för att tillgodose den enskildes rättssäkerhetskrav lades i rapporten ändå fram vissa förslag till ändringar.

Något förslag om att förlägga utredningarna utanför polisorganisationen lades dock inte fram, eftersom ordningen att misstankar mot polismän handläggs inom ramen för polisorganisationen torde vara den bästa från effektivitets- och rättssäkerhetssynpunkt. Däremot anfördes att det finns en del svagheter i organisationen som behövde rättas till.

I stället för modellen med ensamutredande kommissarier borde de enheter som handhar interna utredningar förstärkas både resurs- och kompetensmässigt. Vidare anfördes att verksamheten borde vara organiserad så att de polismän som utreder misstankar mot andra polismän har ett stort avstånd till den övriga polisiära verksamheten. Organisationen borde vidare, av effektivitets- och rättssäkerhetsskäl, knytas närmare åklagarna.

Justitiekanslern förespråkade en modell där enheterna samordnas regionalt i huvudsak i enlighet med åklagardistriktens fördelning. Enheterna borde därvid placeras vid länspolismästarens kansli på den ort där överåklagaren finns.

Justitiekanslern föreslog också att kravet på omedelbart åklagarinträde i dessa utredningar skulle skärpas ytterligare.

I rapporten anfördes vidare att förtroendet för utredningarna skulle stärkas om det infördes en ordning där vissa åtgärder rutinmässigt skall vidtas i de situationer där någon avlidit eller allvarligt skadats i samband med ett polisgripande. I denna del ansåg Justitiekanslern att en ordning borde övervägas innebärande att en utredning rörande omständigheterna vid dödsfallet eller skadorna alltid borde genomföras genom utredningsenhetens försorg. En sådan utredning skulle ha vissa obligatoriska inslag och ske under ledning av åklagaren.

I regleringsbrevet för polisväsendet avseende budgetåret 1999 har Rikspolisstyrelsen fått i uppdrag att i årsredovisningen ange vilka åtgärder som vidtagits med anledning av Justitiekanslerns rapport. Årsredovisningen lämnas senast den 1 mars 2000.

Utskottet har inhämtat att polismyndigheternas resurser i fråga om interna utredningar har koncentrerats i linje med vad Justitiekanslern anförde.

Utskottet noterar att en redovisning av vilka åtgärder som vidtagits med anledning av Justitiekanslerns rapport kommer att lämnas under våren. I avvaktan på den bör riksdagen i motsats till förslaget i motion Ju226 inte uttala sig i frågan om hur interna utredningar skall skötas.

När det gäller den efterfrågade anmälningsskyldigheten kan noteras att redan nu gällande regler innebär att poliser i princip är skyldiga att rapportera brott som hör under allmänt åtal. Utskottet är inte berett att tillstyrka en ändring som innebär att ett parallellt system för anmälningar byggs upp. I sammanhanget kan också erinras om att polisen står under tillsyn av Justitieombudsmannen (JO). Den som är missnöjd med polisens agerande, t.ex. för att en anmälan inte tagits upp, kan alltså vända sig till JO. Det behövs alltså inte någon åtgärd med anledning av motion Ju234.

Sammantaget innebär det anförda att utskottet avstyrker motionerna Ju226 och Ju234.

Brott mot homosexuella

I motion So225 (fp, s, v, c, mp) efterfrågas såväl särskilda brottsutredare som lokala brottsförebyggande insatser i syfte att bekämpa det våld som riktas mot homosexuella.

Vissa straffrättsliga regler tar sikte på gärningar som riktas mot något på grund av vederbörandes sexuella läggning. Bestämmelsen om olaga diskriminering i 16 kap. 9 § brottsbalken gäller diskriminering bl.a. på grund av homosexuell läggning. Straffet är böter eller fängelse i högst ett år. Straffskärpningsbestämmelsen i 29 kap. 2 § 7 brottsbalken avser kränkningar på grund av ras, hudfärg, nationellt eller etniskt ursprung, trosbekännelse eller annan liknande omständighet. Med annan liknande omständighet avses främst sexuell läggning (prop. 1993/94:101 s. 22).

Utskottet har tidigare behandlat frågor om våld mot homosexuella. Hösten 1997 uttalade utskottet, med anledning av ett motionsyrkande om att BRÅ skulle ges i uppdrag att motverka våld mot homosexuella, bl.a. att det utgick från att frågan om brott m.m. mot homosexuella bevakades av berörda myndigheter och att så kom att ske även i framtiden. Utskottet konstaterade vidare att våldsbrott tillhörde de brott som skulle prioriteras av BRÅ. Med

hänsyn bl.a. härtill fann utskottet att några ytterligare åtgärder inte kunde anses behövliga och avstyrkte motionen (1997/98:JuU1 s. 72 f).

I augusti 1998 beslutade regeringen att en parlamentariskt sammansatt kommitté skulle tillsättas med uppdrag att utreda frågor om straffansvar för deltagande i organisationer som sysslar med brottslig verksamhet samt vissa andra frågor med anknytning därtill (dir. 1998:66). Kommittén skall bl.a. ta upp frågan om att straffbelägga hets mot homosexuella och granska argumenten för och emot en sådan kriminalisering. Kommittén skall redovisa sitt uppdrag senast den 31 oktober 2000.

Utskottet konstaterade våren 1999 (1998/99:JuU22 s. 8 f) att brott mot homosexuella i olika avseenden var föremål för åtgärder av berörda myndigheter såsom polisen och BRÅ. Utskottet utgick från att myndigheterna även i framtiden kommer att ägna sådana brott erforderlig uppmärksamhet. Mot bakgrund härav ansåg utskottet att några ytterligare uttalanden av riksdagen inte kunde anses erforderliga.

I juni 1999 beslutade regeringen att en särskild utredare skulle tillkallas med uppgift att göra en översyn av bestämmelsen om olaga diskriminering (dir. 1999:49). I uppdraget ingår också att göra en analys av rättsväsendets tillämpning av bestämmelsen. Uppdraget skall redovisas senast den 30 april 2001.

I budgetpropositionen för år 2000 anförs bland prioriteringarna avseende polisväsendet bl.a. att s.k. homofobiska brott skall förebyggas och beivras. De anställdas medvetenhet och kunskaper om denna typ av brottslighet skall förstärkas.

Som framgår i avsnittet om polisutbildningen har regeringen i regleringsbrevet för år 2000 uppdragit åt bl.a. Rikspolisstyrelsen att upprätta strategier för att säkerställa personalens goda kunskap om såväl grunden för rasistiska, främlingsfientliga eller homofobiska yttringar som om situationen för de grupper som utsätts för brott med sådana förtecken.

I ett frågesvar (fråga nr 1999/2000:148) har justitieministern anfört att den hets som förekommer mot personer på grund av deras sexuella läggning är oacceptabel. Hon hänvisade också till den ovan nämnda parlamentariska kommitté som bl.a. har till uppgift att överväga frågan om att kriminalisera aktivt deltagande i organisationer som sysslar med brottslig verksamhet.

Utskottet kan konstatera att frågan om skydd för homosexuella mot att utsättas för brott uppmärksammas på flera olika håll. Utskottet är emellertid inte övertygat om att särskilda utredningsmän inom polisen generellt är det bästa sättet att tackla problemen. Utskottet saknar underlag för att bedöma hur ett sådant system skulle kunna byggas upp. Utskottet utgår dock från att en specialisering av det slag som efterfrågas i motionen kommer till stånd, om det är rationellt. Detta bör dock avgöras lokalt på polismyndigheterna, som naturligtvis har att beakta de prioriteringar som statsmakterna ställt upp.

När det sedan gäller det lokala brottsförebyggande arbetet anser utskottet att det bör bedrivas just på lokal nivå – lokala behov bör styra vad som bör göras. Utskottet är således inte berett att förorda att riksdagen uttalar sig till förmån för motionsönskemål som så tydligt handlar om sådant som lämpligheten bör behandlas ute i kommunerna.

Ordningsvakter

I motion Ju207 (mp) efterfrågas ökade utbildningsinsatser för ordningsvakter. I motion N273 (m, kd, fp) begärs en avreglering på området.

De grundläggande bestämmelserna i fråga om ordningsvakter finns i lagen (1980:578) om ordningsvakter. De innebär i huvudsak följande. Ordningsvakter får förordnas att tjänstgöra bl.a. vid allmänna sammankomster, cirkusföreställningar, offentliga tillställningar, bad- och campingplatser samt lokaler där alkoholdrycker serveras. Om det finns ett särskilt behov och det är av väsentlig betydelse från allmän synpunkt får ordningsvakter förordnas även i andra fall än dem som uttryckligen anges i lagen. Till ordningsvakt får endast den förordnas som med hänsyn till laglydnad och övriga omständigheter är lämplig för uppdraget och har fyllt 20 men inte 65 år. Det ankommer på Rikspolisstyrelsen eller polismyndigheterna att fatta beslut om att förordna ordningsvakter.

I samband med att polismyndigheten prövar om en person uppfyller kravet på laglydnad görs – enligt vad utskottet inhämtat – en kontroll i bl.a. person- och belastningsregistret, som innehåller uppgifter om ådömda påföljder. Sådana kontroller görs också i samband med att ett förordnande förnyas samt om det av tips eller andra skäl framgår att en ordningsvakt kan misstänkas för brott. I december 1999 ersattes person- och belastningsregistret av två nya register – misstankeregistret och belastningsregistret.

I ordningsvaktsförordningen (1980:589) finns bestämmelser om ordningsvakternas utbildning. Bestämmelserna ändrades den 1 juli 1999. I 6 § anges att utbildningen skall utformas så att eleverna ges de kunskaper och färdigheter som krävs för tjänstgöringen. Vid utformningen av utbildningen skall särskilt beaktas en ordningsvakts behov av yrkesetiska principer samt teoretiska och praktiska kunskaper. Grundutbildningen skall omfatta minst 60 timmar. Utbildning av ordningsvakter får bedrivas av dels polismyndigheter, dels av den som fått tillstånd av Rikspolisstyrelsen, vilket förutsätter att det finns särskilda skäl för det. Tillstånd får endast ges till den som har tillräcklig kompetens och lämplig organisation för att kunna genomföra utbildningen på ett sakkunnigt och omdömesgillt sätt.

Rikspolisstyrelsen har givit två bevakningsföretag tillstånd att själva bedriva utbildning av ordningsvakter, nämligen Falck Security och Securitas. I våras, dvs. innan de nuvarande reglerna trädde i kraft, gav regeringen även ett utbildningsföretag – Väktarskolan – ett sådant tillstånd (beslut den 18 mars 1999, Ju98/2875).

Rikspolisstyrelsen har utfärdat föreskrifter som gäller ordningsvakter. Dessa kommer emellertid att arbetas om inom ramen för en större översyn av samtliga föreskrifter och allmänna råd. Nya föreskrifter kan beräknas träda i kraft under våren 2000.

Trygghetsutredningen har i sitt slutbetänkande Trygghet mot brott (SOU 1995:146) behandlat frågan om ordningsvakternas utbildning och bl.a. kom-

mit fram till att den lärarledda undervisningen inte behöver utökas. Utredningen har i stället föreslagit att kravet på självstudier skall öka.

Justitieministern sade i ett interpellationssvar i riksdagen våren 1998 (protokoll 1997/98:92) att hon anser att det förslaget inte är tillräckligt. Även den lärarledda undervisningen måste utökas. Hon anförde vidare att det inte räcker att man en gång fått en basutbildning, utan man måste hela tiden under sin yrkesverksamma period ha möjlighet att återkomma.

Utskottet har tidigare behandlat liknande yrkanden. Senast skedde det våren 1999 (1998/99:JuU21 s. 11 f). Utskottet noterade då att det i Regeringskansliet pågår beredning av flera frågor som tas upp i motionerna, och utskottet ansåg att resultatet borde avvaktas. Utskottet var i det beredningsläge som då rådde inte berett att ställa sig bakom önskemålen i fråga om utbildningen för ordningsvakter.

Vad härefter gällde frågan om att göra det lättare att få förordnande som ordningsvakt ansåg utskottet att ordningsvakternas särställning i fråga om exempelvis vålds användning gör det motiverat att låta polisen avgöra om det finns behov av ordningsvakter eller inte. En annan sak var att möjligheterna att anordna utbildning kunde behöva vidgas, vilket för övrigt redan hade skett genom det nyssnämnda regeringsbeslutet. Utskottet kunde inte tillstyrka förslaget i motionen som innebar att frågan om hur många ordningsvakter som skall finnas i praktiken skulle komma att överlämnas till marknadskrafterna.

Utskottet avstyrkte motionerna.

Utskottet har inhämtat att frågan om ordningsvakternas framtida organisation och uppgifter är föremål för ett brett upplagt beredningsarbete i Justitiedepartementet.

Utskottet kan i fråga om ordningsvakternas utbildning notera att vissa ändringar skett i somras. I avvaktan på att de nya föreskrifterna blir klara anser utskottet att riksdagen inte bör uttala sig i frågan.

När det sedan gäller frågan om avreglering är utskottet för närvarande inte berett att inta någon annan ståndpunkt än den utskottet gav uttryck för i våras.

Det anförda innebär att utskottet avstyrker motion Ju207 och motion N273 i här aktuell del.

Pass

I motionerna Ju901 (m) och Ju907 (kd) begärs att passlagen ändras så att intagna i kriminalvårdsanstalt inte har tillgång till sina pass.

Bakgrunden till motionsyrkandena är att en av de personer som åtalats för polismorden i Malexander sommaren 1999 vid tidpunkten för brotten befann sig på permission och sedermera flydde till Costa Rica.

Enligt 12 § passlagen (1978:302) skall ett gällande pass återkallas om passinnehavaren genom lagakraftvunnen dom har dömts till frihetsberövande påföljd, som ej har börjat verkställas, och det finns sannolika skäl att anta att han ämnar undandra sig verkställigheten.

För intagna som dömts till mer än två månaders fängelse gäller dessutom att s.k. passstillstånd fordras (19 §) vid ansökan om pass. Sådant tillstånd skall

vägras, bl.a. om det skäligen kan antas att den dömda skulle ägna sig åt brottslig verksamhet i samband med en utlandsresa eller att han genom att resa utomlands skulle söka undandra sig fortsatt verkställighet av den ådömda påföljden (21 § andra stycket). Om en intagen har pass och grund för vägran av passstillstånd föreligger kan passet återkallas (24 § första stycket).

I ett frågesvar den 16 juni 1999 (fråga nr 1998/99:721) berörde justitieministern denna fråga. Efter att ha redovisat de beskrivna reglerna anförde hon att kriminalvården har möjlighet att ställa särskilda villkor för permissionen om det bedöms nödvändigt att den äger rum under kontrollerade former. Ett sådant villkor kan vara att den intagne inte får medföra ett pass.

Nuvarande bestämmelser innebär alltså enligt justitieministern att det finns möjligheter att hindra att intagna i kriminalvårdsanstalt använder pass på ett sätt som inte är avsett. Detta förutsätter dock att det i det enskilda fallet finns skälig anledning att anta att den intagne kommer att använda passet t.ex. för att avvika från en permission.

I frågesvaret uttalade justitieministern också att hon har förståelse för att många människor anser att fängelsedömda endast i undantagsfall bör tillåtas att disponera sitt pass vid permission. Det är självklart angeläget att i möjligaste mån hindra att intagna kan undandra sig verkställighet genom att fly utomlands. Betydelsen av att beslagta den intagnes pass skall dock enligt justitieministern inte överdrivas i detta sammanhang, bl.a. därför att det i praktiken är svårt att kontrollera om den dömda har någon form av passhandling – giltig eller ogiltig – undångömd när verkställigheten inleds. Det finns ändå, avslutade justitieministern, skäl att se över bestämmelserna i syfte att åstadkomma en ordning som på ett rimligt sätt tillgodoser intresset av att hindra rymningar.

Frågan om en översyn av reglerna är under beredning i Justitiedepartementet.

Utskottet håller med justitieministern om att det självklart är angeläget att i möjligaste mån hindra att intagna kan undandra sig verkställighet genom att fly utomlands. Utskottet välkomnar därför den översyn av regelverket som aviserats, och utskottet utgår från att inriktningen på arbetet är att åstadkomma regler som är effektiva. Motionerna Ju901 och Ju907 i dessa delar avstyrks.

Trafikfrågor

I ett par motioner tas frågor upp som rör polisens arbete med trafikövervakning och vilka straffrättsliga regler som skall gälla på området. I motion T463 (v) begärs sålunda en utredning om s.k. bilägaransvar. Motionärerna menar att i de fall det med kameraövervakning konstaterats att ett fordon framförts för fort eller på annat sätt i strid med vägtrafikbestämmelserna ägaren till fordonet bör vara skyldig att uppge vem som förde detta vid fotograferingstillfället. I motionen begärs dessutom att kameraövervakning skall ske i större omfattning på olycksdrabbade vägsträckor samt att sanktionerna för trafikbrott skall skärpas och att påföljderna skall återspegla olycksrisken. Slutligen begärs i motionen att regeringen skall ge Rikspolisstyrelsen i uppdrag att upprätta en nationell plan för sin del av trafiksäkerhetsarbetet. I

motion T464 (kd) anfördes att de poliser som sysslar med hastighetsövervakning i förebyggande syfte bör vara mer synliga.

När det gäller den straffrättsliga regleringen på området finns till att börja med bestämmelser i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott. De bestämmelserna tar sikte på handlingar av den som faktiskt framför ett fordon. I andra vägtrafikförfattningar förekommer olika ansvarskonstruktioner. Allt efter överträdelsens art kan ansvar ifrågakomma för såväl ägare och brukare av ett fordon som passagerare i detta. När det gäller gärningar som kan konstateras med övervakningskamera torde det ofta vara föraren av ett fordon som är ansvarig. Att utkräva ansvar för gärningen förutsätter då givetvis att föraren kan identifieras. En sådan identifiering låter sig inte alltid göras med hjälp av bilder från en övervakningskamera.

Av 4 § första stycket 2 lagen (1998:150) om allmän kameraövervakning framgår att upplysning inte behöver lämnas om allmän kameraövervakning som en polismyndighet utför vid automatisk hastighetsövervakning. I 7 § 3 samma lag föreskrivs att sådan övervakning är undantagen från kravet på tillstånd.

Här kan nämnas att Rikspolisstyrelsen åren 1990–1992 genomförde försök med stationära system för automatisk hastighetsövervakning. I 81 % av de fall som registrerades av kameror kunde fordonet och därmed fordonsägaren identifieras. Andelen uppklarade brott där föraren kunde identifieras och fällas uppgick dock till endast 64 %.

Enligt vad utskottet inhämtat förfogar polisen över 18 fordon utrustade med kameror för automatisk hastighetsövervakning. På vägsträckan Hudiksvall–Iggesund bedrivs en försöksverksamhet med fast monterade kameror för sådan övervakning. En arbetsgrupp med företrädare för Rikspolisstyrelsen och Vägverket utreder den framtida användningen av kameror vid hastighetsövervakning. Arbetsgruppen skall redovisa sitt arbete vid årsskiftet 1999/2000.

Enligt vad utskottet erfarit kommer regeringen inom kort att tillsätta en trafikbrottsutredning som bl.a. skall överväga frågorna om effektivare automatisk hastighetsövervakning och ett sådant bilägaransvar som efterfrågas i motion T463.

Vad sedan gäller påföljderna förekommer i trafikbrottslagen både böter och fängelse som sanktioner för där upptagna gärningar. Straffskalorna är utformade med beaktande av gärningarnas trafikfarlighet.

I trafikförordningen (1998:1276) föreskrivs böter – normalt penningböter – som påföljd för överträdelser av förordningen. Detsamma gäller andra trafikförfattningar såsom fordonskungörelsen (1972:595) och bilregisterkungörelsen (1972:599).

Den ovan nämnda utredningen kommer att få i uppgift att överväga lämpliga påföljder för trafikbrott och därvid bl.a. beakta vilken risk för allvarlig personskada som olika felbeteenden medför.

I budgetpropositionen för år 2000 anförde regeringen att polisens trafikövervakning har blivit mer effektiv. Antalet trafikolyckor har minskat något men antalet dödade har varit oförändrat de tre senaste åren. Den utvecklingen är enligt regeringen inte tillräcklig för att nå det långsiktiga trafiksäkerhetsmålet i nollvisionsbeslutet med delmålet för år 2000 att sänka dödstalet till

högst 400 och antalet svårt skadade till högst 3 700. Rikspolisstyrelsen analyserar enligt regeringen tillsammans med Vägverket utvecklingen och resultaten hittills av trafikövervakningen och överväger förändringar i inriktning och metoder för det fortsatta arbetet för att sänka olyckstalen.

I budgetpropositionen anförde regeringen vidare, som framgått ovan, att det problemorienterade arbetssättet skall fortsätta att utvecklas. Regeringen anför vidare att det sedan ett antal år pågår en omställning inom polisen som innebär att man i större utsträckning skall inrikta arbetet på att förebygga och förhindra brott.

I polisväsendets regleringsbrev för år 2000 anges som ett verksamhetsmål att polisen skall medverka till att uppnå de nationella trafiksäkerhetsmålen om färre skadade och döda i trafiken (mål nr 3). Polisen skall utarbeta en nationell strategi för trafikövervakningen. Ett återrapporteringskrav har knutits till målet.

Utskottet kan, när det gäller frågorna om bilägaransvar, effektivare hastighetsövervakning och påföljderna för trafikbrott, konstatera att en utredning kommer att tillsättas med uppgift att se över dessa ämnen. Motion T463 i dessa delar får anses tillgodosedd.

Önskemålet i motion T463 om en nationell handlingsplan för trafiksäkerhetsarbetet får anses vara tillgodosett med det verksamhetsmål jämte krav på återrapportering som tas upp i polisväsendets regleringsbrev.

Vad slutligen gäller frågan om polisen skall vara synlig eller inte vid hastighetsövervakningen kan utskottet i för sig hålla med motionärerna om att regelefterlevnaden antagligen varierar med graden av synliga poliser. Eftersom polisen skall arbeta problemorienterat ligger det också nära till hands att anta att undersökningar av saken som gjorts får ligga till grund för hur trafikövervakningen organiseras. Hur arbetet lokalt skall bedrivas bör dock polisen lokalt få bestämma utifrån en polisoperativ bedömning. Det bör inte ankomma på riksdagen att bestämma var polisen skall vara placerad vid trafikövervakningen. Motion T464 avstyrks.

Övrigt

Unga brottsoffer

I motion Ju725 (v) påpekas bl.a. att ungdomar som blir rånade på exempelvis mobiltelefoner inte vågar anmäla saken till polisen.

I budgetpropositionen för år 2000 anförde regeringen att det är av fundamental betydelse i en rättsstat att vittnen och offer för brott kan känna sig trygga så att de vågar anmäla brott och berätta vad de sett. Regeringen ser därför mycket allvarligt på försök att sabotera brottsutredningar eller rättegångar genom att påverka vittnespersoner, alltså brottsoffer, vittnen och medansvariga genom våld eller hot.

För att ytterligare förstärka samhällets insatser på detta område har regeringen nyligen beslutat att ge Rikspolisstyrelsen i uppdrag att i samverkan med Riksåklagaren, Domstolsverket, Kriminalvårdsstyrelsen och Brottssoffermyndigheten utarbeta ett nationellt handlingsprogram för skydd av vittnen, målsägande och andra bevispersoner. I beslutet anges att det redan i dag

bedrivs ett arbete inom flera av rättsväsendets myndigheter som tar sikte på skydd för bevispersoner. Ett antal metoder finns att tillgå, allt från kvarskrivning, sekretessmarkering i folkbokföringsregistren och användning av finge-rade personuppgifter till fysiska skyddsåtgärder som trygghetspaket och i allvarliga fall livvaktsskydd. Riksåklagaren har också gett ut en åtgärds-katalog om säkerhet och skydd för bevispersoner. Det nu aktuella programmet syftar till att ytterligare förstärka och samordna samhällets insatser på detta område.

Utskottet delar regeringens uppfattning att det är av fundamental betydelse i en rättsstat att offer för brott vågar anmäla brott. Vissa mått och steg har också vidtagits för att förbättra situationen. Här tänker utskottet bl.a. på det nyligen beslutade uppdraget rörande ett nationellt handlingsprogram om skydd för bevispersoner. I övrigt kan utskottet tänka sig att särskilt unga brottsoffer kan behöva stöd på annat håll, exempelvis inom skolan. Detta ligger dock utanför utskottets beredningsområde, och utskottet är inte berett att förorda resurskrävande insatser på sådana områden. Utskottet avstyrker motion Ju725 i här aktuell del.

Uniformerad polis

I motion Ju911 (m) hävdas att uniformerade poliser är en viktig brottsförebyggande resurs och att polisen bör vara uniformerad om inte arbetsuppgifterna lägger hinder i vägen.

Enligt de föreskrifter som Rikspolisstyrelsen meddelat om tilldelning och bärande av polisuniform sägs att uniform skall bäras av polisman i tjänst, om inte civil klädsel är lämpligare med hänsyn till tjänstens eller uppdragets art eller andra omständigheter (RPS FS 1996:8, FAP 798-1). Utskottet har inhämtat att föreskrifterna fått denna utformning i syfte att möjliggöra för kriminalpoliser och spaningspersonal att uppträda civilklädda när det är lämpligare.

Som framgår ovan i avsnittet rörande ordningsvakter kommer föreskrifterna att ses över.

Utskottet har tidigare behandlat yrkanden i detta ämne. Senast skedde det våren 1999 (bet. 1998/99:JuU21 s. 8). Utskottet vidhöll då sin tidigare intagna ståndpunkt, nämligen att de regler som finns syftar till att poliser normalt skall använda uniform i tjänsten och att det inte finns anledning för riksdagen att uttala sig i frågan.

Utskottet kan inte finna att någonting framkommit sedan i våras som motiverar en annan ståndpunkt än den utskottet då redovisade. Utskottet vill också understryka att ingenting tyder på att polispersonalen inte följer föreskrifterna. Något uttalande med anledning av motion Ju911 behövs inte, och motionen i denna del avstyrks.

Autonoma nätverk

I motion Ju734 (s) efterfrågas forskning kring s.k. autonoma nätverk, exempelvis djurrättsaktivister.

Säkerhetspolisens grundläggande uppgift är att förebygga och avslöja brott mot rikets säkerhet. För att fullgöra den uppgiften bedrivs verksamhet under fyra olika grenar, bland dem det s.k. författningsskyddet. Inom författningsskyddsroteln vid Säkerhetspolisen arbetar man med att bekämpa verksamhet som syftar till att med våld, hot eller otillbörligt tvång ändra vårt statskicks, förmå beslutande politiska organ eller myndigheter att fatta beslut i en viss riktning eller hindra medborgarna från att utöva sina grundlagsfästa fri- och rättigheter.

Säkerhetspolisen kartlägger sedan år 1993 brott med främlingsfientlig, rasistisk, antisemitisk eller homofobisk bakgrund. Kartläggningen har under senare år utvidgats till att omfatta även brott inom den autonoma rörelsen och andra aktioner där brott har använts som medel för att uttrycka en politisk åsikt eller för att uppnå ett politiskt mål.

Den senaste kartläggningen finns redovisad i rapporten Brottslighet kopplad till rikets inre säkerhet 1998. Kartläggningen bygger på polisanmälda brott. I rapporten har den autonoma rörelsen definierats som en sammanfattande benämning på ett flertal löst sammansatta nätverk och enfrågeorienterade grupperingar med gemensamma ideologiska grundvärderingar.

Av rapporten framgår att det under år 1998 anmäldes 319 brott som kunde kopplas till djurrättsaktivism. Medelåldern bland de skäligen misstänkta – 87 personer – var 20 år, och 50 % av dem är kvinnor.

I rapporten redovisas också statistik rörande bl.a. brott riktade mot Shell, brott med inslag av antisexism och antiporr samt brott riktade mot vägbyggen.

Utskottet vill göra klart att den brottslighet som motionären tar upp är allvarlig och att kunskap om den givetvis är av stor vikt. Utskottet noterar att de autonoma nätverken studeras av Säkerhetspolisen och att resultaten av dessa studier redovisas årligen. Utskottet avstyrker motion Ju734.

Idrottsvåldet

I motion Kr509 (m) begärs att polisen skall vidta åtgärder mot våld som förknippas med idrott, t.ex. läktarvåldet.

Utskottet har inhämtat följande när det gäller polisens arbete med idrottsvåldet.

Sedan början av 1990-talet finns en supporterpolis vid varje polismyndighet. Hans uppgift är att knyta kontakter med klubbarna och inhämta underrättelser. Han underrättar sina kolleger i andra myndigheter om hur många supportrar som kan beräknas komma till en match inom den andra myndighetens område.

Denna verksamhet har utvecklats så att en supporterpolis numera åker med och stöder polisen där matchen spelas.

Rikspolisstyrelsen har också ett samarbete med Fotbollsförbundet, Ishockeyförbundet och Bandyförbundet. Detta har resulterat i att det nu finns en säkerhetsansvarig i varje förbund.

Även klubbarna utbyter underrättelser med varandra. Klubbarna i fotbollsallsvenskan och de som deltar i ishockeyns slutspel kontrollerar 14 dagar före varje match hur många supportrar som kommer. Klubbarna har ett sär-

skilt schema för vilka uppgifter de utbyter. Här handlar det exempelvis om uppgifter om var bussarna skall stanna på vägen.

Klubbarna har ett system för avstängning av supportrar som uppfört sig illa. Besluten vilar på civilrättslig grund.

Av Fotbollsförbundets tävlingsbestämmelser följer att alla lag i allsvenskan från och med nästa spelår måste ha TV-övervakning av matcherna. Tillstånd har erhållits för det. Det pågår arbete med att få tillstånd till övervakning även utanför arenorna.

Klubbarna själva tar ansvar för sina supportrar. Det finns särskilda sektioner på arenorna för supportrar. Av tävlingsbestämmelserna följer att besökarna där skall visiteras. Den som inte går med på det får inte komma in. Hemmaklubben ansvarar för sin supporterläktare och bortalaget för sin motsvarande del.

Polisen är numera nästan aldrig engagerad för ordningshållning inne på arenorna.

Utskottet har tidigare behandlat frågor om läktarvåldet. Senast skedde det våren 1996 (1995/96:JuU14 s. 21 f). Utskottet noterade då att frågor om våld vid idrottsevenemang var under beredning i Regeringskansliet.

Trygghetsutredningen föreslog i sitt betänkande Trygghet mot brott (SOU 1995:146) en utvidgning av tillämpningsområdet avseende brottet olaga intrång. Ändringsförslaget tar bl.a. sikte på möjligheterna att "portförbjuda" vissa personer från olika idrottsarenor.

Trygghetsutredningens förslag bereds inom Justitiedepartementet. En proposition i ämnet väntas under våren.

Utskottet håller med motionärerna om att det behövs åtgärder för att komma till rätta med det våld som kan förknippas med olika idrottsevenemang. Det är därför glädjande att såväl idrottsrörelsen som polisen engagerat sig i frågan. I avvaktan på resultatet av beredningen av Trygghetsutredningens förslag är utskottet emellertid inte berett att förorda några ytterligare åtgärder på området. Motion Kr509 avstyrks.

Placering i säkerhetsklass

I motion Sf637 (c) begärs en översyn av reglerna om placering i säkerhetsklass och av kravet på svenskt medborgarskap för vissa anställningar.

Bestämmelser som är av intresse i detta sammanhang finns i säkerhetskyddslagen (1996:627) och säkerhetsskyddsförordningen (1996:633), och de innebär i huvudsak följande.

Säkerhetsprovning skall göras innan en person, genom anställning eller på något annat sätt, deltar i verksamhet som har betydelse för rikets säkerhet eller anlitas för sysslor som är viktiga för skyddet mot terrorism. Säkerhetsprovningen skall omfatta registerkontroll och särskild personutredning. Provningen skall göras av den myndighet som avser att anställa personen i fråga. Till grund för provningen skall läggas resultatet av registerkontrollen och den särskilda personutredningen.

Registerkontroll skall således göras om en anställning eller deltagande i någon verksamhet placerats i säkerhetsklass. Registerkontroll får även göras

i andra fall, om det behövs för skyddet mot terrorism och det finns särskilda skäl.

I fråga om placering i säkerhetsklass innebär reglerna att – utöver anställningar – bl.a. tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt kan placeras i säkerhetsklass. I säkerhetsklass 1 placeras anställningar m.m. där vederbörande i stor omfattning får del av uppgifter som omfattas av sekretess och som är av synnerlig betydelse för rikets säkerhet. I säkerhetsklass 2 placeras anställningar m.m. där vederbörande i en omfattning som inte är obetydlig får del av sådana uppgifter som kan grunda placering i säkerhetsklass 1. I säkerhetsklass 3 slutligen placeras den som i övrigt får del av uppgifter som omfattas av sekretess och som är av betydelse för rikets säkerhet, om ett röjande av uppgifterna kan antas medföra men för rikets säkerhet som inte endast är ringa.

Beslut om placering i säkerhetsklass 2 och 3 får fattas av ett stort antal myndigheter, kommunerna och landstingen. Beslut om placering i säkerhetsklass 1 får bara fattas av regeringen.

När det gäller antalet anställningar m.m. som är placerade i säkerhetsklass finns inga säkra uppgifter. Enligt en enkät som SÄPO-kommittén gjorde under våren 1989 fanns det ca 1 000 tjänster i det som då benämndes skyddsklass 1 A, ca 10 000 i skyddsklass 1 B och ca 400 000 i skyddsklass 2. Av tjänsterna i skyddsklass 2 var den helt övervägande delen hänförliga till försvaret och krigsplaceringen av värnpliktiga. Det bör dock noteras att man när den nya säkerhetsskyddslagen infördes ändrade kriterierna för placering i den lägsta säkerhetsklassen i syfte att minska antalet kontrollerade (prop. 1995/96:129 s. 41).

I detta sammanhang bör dock nämnas att det i den proposition som låg till grund för säkerhetsskyddslagen angavs att det under verksamhetsåret 1993/94 gjordes 126 479 kontroller i det som då kallades skyddsklass 2, som kan sägas motsvara säkerhetsklass 3. Av Registernämndens verksamhetsberättelse för år 1997 framgår att registerkontroll för anställningar m.m. som placerats i säkerhetsklass 3 begärdes i 63 662 fall. Motsvarande siffra för år 1998 var 51 761 fall.

När det gäller krav på medborgarskap föreskrivs i 29 § säkerhetsskyddslagen att en säkerhetsklassad anställning vid staten, en kommun eller ett landsting endast får innehas av den som är svensk medborgare.

I januari 1999 beslutade regeringen att en särskild utredare skulle tillkallas för att göra en översyn av krav på medborgarskap och andra krav relaterade till medborgarskap i lagstiftningen (dir. 1999:4). Utredaren skall bl.a. analysera de argument med vilka förekommande krav tidigare motiverats. Utredaren skall också pröva relevansen av befintliga krav samt vid behov föreslå författningsändringar eller andra åtgärder. I direktiven anges vidare att den ledande principen i arbetet skall vara att lika rättigheter och skyldigheter oavsett medborgarskap i största möjliga utsträckning skall gälla för landets invånare. Bland skälen för en översyn nämns att Säkerhetsskyddsutredningen – vars arbete låg till grund för säkerhetsskyddslagen – ansett att det kunde finnas anledning att återkomma till frågan om medborgarskapskravet, eventuellt i samband med en mera genomgripande översyn av utländska medbor-

gares ställning. Utredaren skall slutredovisa sitt uppdrag senast den 1 maj 2000.

1999/2000:JuU6

Utskottet behandlade ett liknande yrkande våren 1999 (1998/99:JuU21 s. 8 f). Utskottet konstaterade inledningsvis att reglerna i säkerhetsskyddslagen syftar till att minska antalet anställningar m.m. som placeras i den lägsta säkerhetsklassen. En avsevärd minskning syntes också ha skett. Frågan om en anställning m.m. skall placeras i säkerhetsklass är dessutom, anförde utskottet, en fråga som respektive myndighet har att avgöra utifrån myndighetens eget behov. Utskottet utgick från att placering i säkerhetsklass inte sker i onödan. Något uttalande från riksdagen i frågan borde alltså inte göras.

När det sedan gällde frågan om kravet på svenskt medborgarskap kunde utskottet konstatera att motionsönskemålet, som i och för sig inte tillhör utskottets beredningsområde, var tillgodosett genom den tillsatta utredningen.

Utskottet vill när det gäller antalet anställningar i säkerhetsklass inledningsvis framhålla att antalet registerkontroller i säkerhetsklass minskat under år 1998 jämfört med år 1997. I övrigt vidhåller utskottet sin inställning från i våras. Utskottet utgår alltså alltjämt från att placering i säkerhetsklass inte sker i onödan. I övrigt hänvisar utskottet till den pågående utredningen av kravet på svenskt medborgarskap. Motion Sf637 i denna del avstyrks.

Internationellt polissamarbete

I motion So481 (kd) understryks vikten av kommunikation och samarbete när det gäller att bekämpa sexuell exploatering av barn.

Utskottet har inhämtat följande när det gäller bekämpningen av sexuell exploatering av barn. Samarbetet poliser emellan inom Europa fungerar väl. När det gäller länderna i Sydostasien är polisen i praktiken hänvisad till den hjälp man kan få från frivilligorganisationerna, vissa upplysningar får man dock från polisen i dessa länder.

Sammanlagt 19 nordiska polissambandsmän finns stationerade på olika ambassader runt om i världen, 11 av dem är svenska. Sambandsmännen är generalister, de sysslar inte enbart med bekämpningen avseende någon viss typ av brottslighet.

Inom Interpol finns en arbetsgrupp som sysslar med de nu aktuella frågorna.

I den nationella handlingsplanen mot kommersiell sexuell exploatering av barn anför bl.a. att Utrikesdepartementet – i syfte att i barnkonventionens anda verka för barnperspektivet i det internationella utvecklingsarbetet – genomför ett treårigt utvecklingsprojekt under perioden 1998–2000. Syftet barnets bästa i främsta rummet skall prägla arbetet. Inom ramen för en generell ansats kring ett barnperspektiv skall utsatta barn uppmärksammas särskilt. Sexuell exploatering är enligt regeringen ett prioriterat område.

I juli 1999 distribuerade Utrikesdepartementet ett cirkulär till samtliga utlandsmyndigheter som tar upp handläggningen av ärenden rörande sexualbrott mot barn utomlands. I cirkuläret – som till största delen handlar om de svenska reglerna om pass – anför bl.a. att utlandsmyndigheterna på ett tidigt stadium bör identifiera lokalt ansvariga undersökningsledare samt informera

dem om hur den svenska lagstiftningen ser ut. Vidare anförts att utlandsmyndigheterna har en viktig roll som förmedlare av kontakter och allmän information om svenska förhållanden och lagstiftning. I cirkuläret redogörs sedan för Sveriges extraterritoriella strafflagstiftning, dvs. möjligheterna att i Sverige döma en person för brott som begåtts utomlands. Vidare anförts i cirkuläret att det för att lagstiftningen skall kunna fungera effektivt är nödvändigt med goda kontakter mellan undersökningsledare i Sverige och i det land där brottet begåtts.

Utskottet har i grunden ingen annan uppfattning än motionärerna i denna fråga. Den avskyvärda brottslighet som avses måste naturligtvis bekämpas med alla till buds stående medel. Glädjande nog har också åtgärder vidtagits på området. Utskottet utgår från att de som arbetar med dessa frågor gör vad som kan göras för att erhålla underrättelser från berörda myndigheter i främmande länder. Ett bifall till motionsönskemålet skulle således inte i praktiken innebära någon förändring. Motion So481 i denna del avstyrks.

Snatteri

I motion Ju903 (kd) förordas ett enklare förfarande i fråga om snatteri.

Utskottet har tidigare behandlat ett liknande yrkande. Våren 1997 (bet. 1996/97:JuU7 s. 6) avstyrkte utskottet ett yrkande som gick ut på att det borde införas ett system som medgav att s.k. ordningsbot utfärdades för snatteri.

En förutsättning för ordningsbot är enligt 48 kap. 13 § rättegångsbalken (RB) att det för brottet endast är stadgat penningböter. Med de nuvarande reglerna kan således ordningsbot inte komma i fråga vid snatteri, då straffskalan för detta brott innehåller såväl böter som fängelse.

Åklagarutredningen -90 tog i sitt betänkande Ett reformerat åklagarväsende (SOU 1992:61) ställning för en ordning som innebar att det skulle bli möjligt att ge föreläggande om ordningsbot vid snatteri. Då frågan behandlades i propositionen om ett effektivare brottmålsförfarande (prop. 1994/95:23, JuU2, rskr. 40) lades emellertid inte något sådant förslag fram. Skälen härför var att förslaget inte tycktes medföra några effektivitetsvinster samt att det av rättssäkerhetsskäl ansågs vara tveksamt om förslaget borde genomföras.

Vad gäller effektivitetsvinsten sades det i propositionen att det, för att det över huvud taget skulle vara aktuellt att genomföra förslaget, måste stå klart att detta leder till en effektivare användning av de befintliga resurserna för brottsbekämpningen. Åklagarutredningen hade i sitt betänkande tagit upp en del praktiska svårigheter i sammanhanget, och den mest påtagliga invändningen mot förslaget var enligt regeringens mening att det, särskilt i de större städerna, är relativt sällan som polis kommer till platsen sedan ett snatteri upptäckts. Det sker i allmänhet endast då gärningsmannen inte kan identifieras, dvs. då han inte är känd sedan tidigare och inte har legitimation med sig. Utredningen görs i stället på det sättet att en butikskontrollant eller motsvarande får vissa uppgifter av den misstänkte på platsen eller genom att polis kontaktas per telefon varefter ett telefonförhör hålls med den misstänkte. Åklagarutredningen hade anført att förslaget kunde få genomslag endast om polis tillkallas i större utsträckning än i dag. Man måste här väga in att ord-

ningsbot endast kan komma i fråga i vissa fall. Då detta inte är möjligt, t.ex. för att det tillgripnas värde är för högt, innebär uttryckningen endast ett merarbete jämfört med de rutiner som tillämpas i dag.

Regeringen ansåg alltså att det inte borde införas någon möjlighet till ordningsbot vid snatteri. Riksdagen gjorde ingen annan bedömning då.

Rikspolisstyrelsen har emellertid nu i en skrivelse till regeringen i juni 1999 föreslagit utvidgade möjligheter för polisen att utfärda ordningsbot. Enligt förslaget – som förutsätter en ändring i 48 kap. 13 § RB – skall en polisman kunna utfärda ordningsbot för brott på vilket det *kan följa* penningböter. Med en sådan förändring skulle samtliga brott för vilka böter är föreskrivet kunna beivras med ordningsbot. Förslaget tar bl.a. sikte på snatterier.

Skrivelsen bereds i Regeringskansliet.

Utskottet håller med motionärerna om att det finns skäl som talar för att exempelvis lagföringen för snatteri brott bör kunna ske mer effektivt. I avvaktan på resultatet av det beredningsarbete som pågår i frågan bör dock riksdagen inte uttala sig. Motion Ju903 i denna del avstyrks.

Eftersökning av försvunna personer

I motion Ju214 (m) hävdas att polisens arbetsmetoder i fråga om eftersökande av försvunna personer behöver förändras, och motionären föreslår en rad förändringar, bl.a. användning av kartor och personal från Försvarsmakten.

I rapporten Efterforskning enligt räddningstjänstlagen av försvunna personer (RPS Rapport 1997:1) redovisas förslag om hur polisens efterforskning av försvunna personer skall kunna effektiviseras. Särskild tonvikt läggs på planering – bl.a. upprättande av en s.k. efterforskningsplan – och utnyttjande av samhällets totala resurser, inklusive frivilliga. Uppföljning av insatser och förebyggande arbete berörs också. Avslutningsvis rekommenderas i rapporten att Rikspolisstyrelsen vidtar ett antal åtgärder i syfte att höja polisens kompetens vid personefterforskning. Häribland nämns bl.a. att Rikspolisstyrelsen i egenskap av nationell samordnare bör bevaka utvecklingen inom och utom landet när det gäller teknik, taktik och övriga erfarenheter som görs inom området för personefterforskning.

Rikspolisstyrelsen har funnit att rapporten innehåller flera intressanta förslag och påpekanden som bör bearbetas vidare; i avvaktan på Rikspolisstyrelsens vidare åtgärder bör rapporten enligt styrelsen kunna utgöra en del av det material som ingår i polismyndigheternas planering av insatser för personefterforskning.

Utskottet behandlade ett liknande yrkande våren 1998 (bet. 1997/98:JuU18 s. 5 f). Utskottet konstaterade att ett omfattande arbete lagts ned på att förbättra kunskapen och rutinerna kring efterforskning av försvunna personer. De förslag till förbättringar som lagts fram höll också på att genomföras. Motionen fick anses tillgodosedd.

När frågan om förbättrade metoder för eftersökning av försvunna personer senast behandlades i utskottet (1998/99:JuU21 s. 18) noterade utskottet att utbildningsinsatser kommit i gång på området. Då hade 40 polisbefäl genomgått utbildningen Managing Search Operations på Polishögskolan. Fyra

av eleverna hade sedan arbetat fram en svensk variant på denna, och tanken var att i nio omgångar med 30 elever i varje fortsätta utbildningen. Ytterligare utbildningsinsatser planerades också. Härtill kom att ett informationsmaterial höll på att tas fram i samarbete med Sveriges Civilförsvarsförbund.

Utskottet kunde konstatera att ytterligare åtgärder vidtagits. När det sedan gällde frågan om vilka metoder som borde användas vid eftersökningen saknade utskottet underlag för att prioritera vissa metoder framför andra. Den frågan borde i stället avgöras av dem som har att utföra själva arbetet, nämligen polismyndigheterna.

Utskottet har inhämtat att det i varje polismyndighet finns en kontaktman. Tanken är att denne skall vara uppdaterad på allt som händer i fråga om eftersökning. 266 polisinsatschefer har genomgått utbildningen Managing Search Operations, och det finns minst tio utbildade insatschefer i varje myndighet. Våren 2000 planeras utbildning för räddningsledare.

Efter mönster från USA, Storbritannien och Nya Zeeland har man börjat intressera sig för en metod som kallas Man Tracking, något som används när andra arbetsmetoder inte fungerar. Här handlar det om att hitta spår efter den som söks. Metoden används bl.a. av polisen i Kanada, både vid eftersökning av försvunna personer och vid sökning efter brottsmisstänkta. Metoden används i Sverige av flygbasjägarförband och inom marinen.

Det eftersökningsarbete som i dag bedrivs sker i stor utsträckning med hjälp av frivilliga, främst personal ur hemvärnet.

I sammanhanget bör även nämnas att Rikspolisstyrelsen nyligen beslutat om en utredning rörande räddningstjänstssamverkan mellan Försvarsmakten och polisväsendet. Uppdraget skall redovisas senast den 29 februari 2000.

När det gäller kartor pågår ett utvecklingsarbete, kallat STORM, inom Rikspolisstyrelsen. I det ingår kartapplikationer. Tanken är att under år 2000 starta en försöksverksamhet. Arbetet går ut på att se till att alla myndigheter har tillgång till digitala kartor över sitt distrikt, kartor som sedan kan skrivas ut och användas i arbetet. Inom fjällräddningen finns även vad som skulle kunna betecknas som ett embryo till en användning av GPS-teknik för att kunna avgöra bl.a. var sökning redan skett.

Det ovan nämnda informationsmaterialet föreligger nu färdigt.

Slutligen kan i denna del nämnas att det inom Rikspolisstyrelsen pågår ett arbete med att ta fram föreskrifter för hur en kvalitetssäkring skall gå till när det gäller hundar som används vid eftersökning av försvunna personer.

Utskottet kan återigen notera att arbetet med att förbättra metoderna för eftersökning av försvunna personer kommit en bit på vägen. I övrigt håller utskottet fast vid de uttalanden utskottet gjorde i våras, och utskottet avstyrker motion Ju214.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *de civilanställda inom polisen* att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju217 yrkande 4 och 1999/2000:Ju905 yrkande 14,

res. I (c)

2. beträffande *polisens arbetsuppgifter*
att riksdagen
dels med anledning av motionerna 1999/2000:Ju905 yrkande 15,
1999/2000:Ju907 yrkande 3 och 1999/2000:Ju910 yrkande 10 som sin
mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
dels avslår motion 1999/2000:Ju222,

res. 2 (s, v)

3. beträffande *polisens evenemangskostnader*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju219, 1999/2000:Ju221,
1999/2000:Ju224, 1999/2000:Ju905 yrkande 17 och 1999/2000:Ju910
yrkande 11,

res. 3 (c, fp, mp)

4. beträffande *San Diego-modellen*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju228 yrkande 2 och
1999/2000:Ju907 yrkande 2,

res. 4 (kd)

5. beträffande *polisens arbetsmetoder i övrigt*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju228 yrkande 1 och
1999/2000:Ju910 yrkande 7,

res. 5 (m, kd, fp)

6. beträffande *polisutbildningen m.m.*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju223 yrkandena 1 och 2,
1999/2000:Ju905 yrkande 10, 1999/2000:Ju911 yrkande 2 och
1999/2000:Sf637 yrkande 13,

res. 6 (m, fp)

res. 7 (v)

res. 8 (c)

7. beträffande *polisens arbetstider*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju905 yrkande 11,
1999/2000:Ju907 yrkande 4 och 1999/2000:Ju911 yrkande 3,

res. 9 (m, kd, c, fp)

8. beträffande *planeringen av närpolisens arbete*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju217 yrkande 2 och
1999/2000:Ju905 yrkande 9,

res. 10 (c)

9. beträffande *polisens utrustning*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju203 och 1999/2000:
Ju206,

10. beträffande *polisens arbetsmiljö*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju211 och 1999/2000:
Ju218,

res. 11 (m, kd, c, fp)

11. beträffande *polisens interna utredningar*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju226,

res. 12 (v, mp)

12. beträffande *anmälningsskyldighet vid tillbud*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju234,
res. 13 (v)
13. beträffande *brott mot homosexuella*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:So225 yrkandena 2 och 3,
res. 14 (v, fp, mp)
14. beträffande *ordningsvakter*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju207 och 1999/2000:
N273 yrkande 11,
res. 15 (m, kd, fp)
res. 16 (mp)
15. beträffande *pass*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju901 yrkande 9 och
1999/2000:Ju907 yrkande 33,
res. 17 (m, kd, c, fp)
16. beträffande *trafikfrågor*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:T463 yrkandena 5, 6, 7
och 21 samt 1999/2000:T464 yrkande 3,
17. beträffande *unga brottsoffer*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju725 yrkande 4,
res. 18 (v)
18. beträffande *uniformerad polis*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju911 yrkande 4,
res. 19 (m)
19. beträffande *autonoma nätverk*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju734,
20. beträffande *idrottsvåldet*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Kr509 yrkande 10,
21. beträffande *placering i säkerhetsklass*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Sf637 yrkande 14,
res. 20 (c)
22. beträffande *internationellt polissamarbete*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:So481 yrkande 3,
res. 21 (kd)
23. beträffande *snatteri*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju903 yrkande 4,
res. 22 (kd)
24. beträffande *eftersökning av försvunna personer*
att riksdagen avslår motion 1999/2000:Ju214.

Stockholm den 25 januari 2000

På justitieutskottets vägnar

Ingvar Johnsson

I beslutet har deltagit: Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Helena Frisk (s), Yvonne Oscarsson (v), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp), Göran Norlander (s), Anita Sidén (m), Yilmaz Kerimo (s) och Kjell Eldensjö (kd).

Reservationer

1. De civilanställda inom polisen (mom. 1)

Gunnel Wallin (c) anför:

Jag anser att polisens arbetsuppgifter bör renodlas. Detta bör bl.a. ske genom att civilanställd personal sköter administrativa uppgifter. Det behövs alltså fler civilanställda inom polisen. Det får ankomma på regeringen att beakta vad jag nu anför i det kommande budgetarbetet.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *de civilanställda inom polisen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju217 yrkande 4 och 1999/2000:Ju905 yrkande 14 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 1.

2. Polisens arbetsuppgifter (mom. 2)

Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Helena Frisk (s), Yvonne Oscarsson (v), Göran Norlander (s) och Yilmaz Kerimo (s) anför:

Vi noterar att det pågår arbete på olika håll för att åstadkomma en renodling av polisens arbetsuppgifter. Detta arbete har också kommit längre än när frågan senast behandlades i utskottet. Vi håller fast vid den inställning utskottet tidigare intagit i frågan, nämligen att resultatet av det arbetet bör avvaktas innan riksdagen tar ställning.

Det anförda innebär att vi avstyrker motionerna Ju905, Ju907 och Ju910 i här aktuella delar. I likhet med majoriteten anser vi att motion Ju222 får anses vara tillgodosedd.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *polisens arbetsuppgifter*
att riksdagen avslår motionerna 1999/2000:Ju222, 1999/2000:Ju905 yrkande 15, 1999/2000:Ju907 yrkande 3 och 1999/2000:Ju910 yrkande 10.

3. Polisens evenemangskostnader (mom. 3)

1999/2000:JuU6

Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp) anför:

Större idrottsevenemang leder i dag till att polisens resurser tas i anspråk för bevakningsuppgifter utanför arenorna. Det förekommer också att polisen utför bevakningsuppgifter inne på arenorna. Detta drabbar i praktiken den ordinarie polisverksamheten. Vi anser att detta inte är rimligt.

Vi noterar att det finns möjligheter att ta betalt av vissa arrangörer. Uppenbarligen sker det dock i en ganska liten utsträckning. Vår utgångspunkt är att polisen bör ges större möjligheter att ta betalt. Det framstår enligt vår bedömning som tveksamt om de nya rutiner som kan komma att bli resultatet av arbetet inom Rikspolisstyrelsen verkligen leder åt det hållet. Även ideella föreningar bör kunna åläggas att betala för ordningshållning. En utredning i ämnet bör tillsättas. En sådan utredning bör också ges i uppdrag att se över frågan om var gränsen mellan polisens ansvar och arrangörens ansvar bör dras.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 3 bort ha följande lydelse:

3. beträffande *polisens evenemangskostnader*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju219, 1999/2000:Ju221, 1999/2000:Ju224, 1999/2000:Ju905 yrkande 17 och 1999/2000:Ju910 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 3.

4. San Diego-modellen (mom. 4)

Ingemar Vänerlov (kd) och Kjell Eldensjö (kd) anför:

Neddragningarna inom polisen har lett till att medborgarna på flera håll engagerat sig för att motarbeta kriminaliteten. Vi är kritiska till denna utveckling eftersom medborgarna inte skall behöva utföra polisiära arbetsuppgifter. Det finns en risk att medborgargården utvecklas och att dessa tar lagen i egna händer. Samtidigt är det viktigt att ta till vara det engagemang som finns bland medborgarna. Ett sätt att göra det vore att uppmuntra polisen att samverka med de medborgare som engagerat sig i kampen mot brottsligheten. Det arbetssätt som används i San Diego bör kunna utgöra en förebild i det avseendet. Vi ser detta som ett sätt att utveckla närpolisverksamheten. Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *San Diego-modellen*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju228 yrkande 2 och 1999/2000:Ju907 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 4.

5. Polisens arbetsmetoder i övrigt (mom. 5)

1999/2000:JuU6

Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Siw Persson (fp), Anita Sidén (m) och Kjell Eldensjö (kd) anför:

Vi anser att polisen måste förändra sina arbetsmetoder och att det nya sättet att arbeta bör ha New York-polisens metoder som förebild. Principen om att ingripa mot alla brott och ordningsstörningar, tidigt och tydligt, anser vi bör gälla även här.

Även om New York-polisens arbetsmetoder inte kan överföras direkt till svenska förhållanden anser vi att de förtjänar stor uppmärksamhet från polisens sida. Den utvärdering som gjorts av Eskilstunaprojektet visar också på ett positivt resultat.

Det bör ankomma på regeringen att verka för att arbetsmetoderna förändras inom polisen.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *polisens arbetsmetoder i övrigt*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju228 yrkande 1 och 1999/2000:Ju910 yrkande 7 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 5.

6. Polisutbildningen m.m. (mom. 6)

Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Siw Persson (fp) och Anita Sidén (m) anför:

Det finns flera frågor kring polisutbildningen som behöver ses över. Enligt vår mening är det inte givet att alla poliser måste ha exakt samma utbildning – geografiska variationer kan motivera en mer differentierad utbildning. En annan fråga är vem som skall ha huvudmannaansvaret för polisutbildningen. En utredning bör få i uppdrag att överväga dessa frågor. Det ankommer på regeringen att vidta åtgärder med anledning av det anförda.

Vi ställer oss alltså bakom motion Ju911 i denna del. Motionerna Ju223, Ju905 och Sf637 bör inte föranleda någon åtgärd.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *polisutbildningen m.m.*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju911 yrkande 2 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ju223 yrkandena 1 och 2, 1999/2000:Ju905 yrkande 10 och 1999/2000:Sf637 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 6.

7. Polisutbildningen m.m. (mom. 6)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Vi vill understryka vikten av att polisen åtnjuter förtroende bland alla grupper i samhället. Ett sätt att öka invandrargruppernas förtroende skulle kunna vara att se till att poliskårens etniska sammansättning överensstämmer med

befolkningens. Detta innebär att andelen poliser med etnisk bakgrund i länder utanför Europa måste öka. För att nå dit måste man börja med polisutbildningen. Vid rekryteringen bör alltså beaktas att det finns ett behov av poliser med bakgrund i länder utanför Europa. Härför behövs särskilda riktade rekryteringsåtgärder.

Vidare bör innehållet i polisutbildningen ses över i syfte att stärka kunskaperna om andra kulturer och etniska grupper.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av det anförda. Vi ställer oss alltså bakom motion Ju223 i dessa delar. Motionerna Ju905, Ju911 och Sf637 i berörda delar bör inte föranleda någon åtgärd.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *polisutbildningen m.m.*

att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju223 yrkandena 1 och 2 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ju905 yrkande 10, 1999/2000:Ju911 yrkande 2 och 1999/2000:Sf637 yrkande 13 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 7.

8. Polisutbildningen m.m. (mom. 6)

Gunnel Wallin (c) anför:

Jag anser att Rikspolisstyrelsen och Pliktverket inte längre bör ha hand om antagningen av studenter till Polishögskolan. Det vore mer naturligt att låta Polishögskolan själv ha ansvaret för antagningen. Regeringen bör ges i uppdrag att tillsätta en utredning med uppgift att överväga frågan.

Jag anser vidare att den etniska eller kulturella bakgrunden hos parter i rättegångar inte skall få påverka utgången i målet. Ett sätt att undvika detta vore att personalen i domstolarna ges utbildning om främmande kulturer. Sådan utbildning bör ske kontinuerligt. De hittillsvarande insatserna är inte tillräckliga. Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av det anförda.

Det sagda innebär att jag ställer mig bakom motionerna Ju905 och Sf637 i dessa delar. Motionerna Ju223 och Ju911 bör emellertid inte föranleda någon åtgärd.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 6 bort ha följande lydelse:

6. beträffande *polisutbildningen m.m.*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju905 yrkande 10 och 1999/2000:Sf637 yrkande 13 och med avslag på motionerna 1999/2000:Ju223 yrkandena 1 och 2 samt 1999/2000:Ju911 yrkande 2 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 8.

9. Polisens arbetstider (mom. 7)

Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp), Anita Sidén (m) och Kjell Eldensjö (kd) anför:

Vi anser att polisens arbetstider i högre utsträckning måste anpassas till verksamhetsbehoven. Detta innebär att fler poliser måste finnas i tjänst på kvällar, nätter och helger. En sådan anpassning skulle innebära ett bättre resursutnyttjande samtidigt som medborgarnas berättigade krav på en polisiär närvaro skulle tillgodoses när behovet är som störst. Det bör ankomma på regeringen att verka för en ytterligare förändring av arbetstidsavtalet inom polisen.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 7 bort ha följande lydelse:

7. beträffande *polisens arbetstider*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju905 yrkande 11, 1999/2000:Ju907 yrkande 4 och 1999/2000:Ju911 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 9.

10. Planeringen av närpolisens arbete (mom. 8)

Gunnel Wallin (c) anför:

Jag anser att närpoliserna i högre utsträckning bör vara ute i samhället – medborgarna skall se att det finns poliser. För att nå detta mål krävs vissa förändringar. Närpolisernas arbetstid får inte i alltför hög grad tas upp av inre tjänst. Vidare måste närpolisens ansvar för utryckningsverksamheten begränsas.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av det anförda.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 8 bort ha följande lydelse:

8. beträffande *planeringen av närpolisens arbete*

att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju217 yrkande 2 och 1999/2000:Ju905 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 10.

11. Polisens arbetsmiljö (mom. 10)

Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp), Anita Sidén (m) och Kjell Eldensjö (kd) anför:

Vi anser att polisens arbetsmiljö måste förbättras. Alla tänkbara åtgärder måste vidtas i detta syfte. Även om utrustningen förbättras och Rikspolisstyrelsen arbetar med ämnet återstår som vi ser det mycket att göra. Straffskalorna för brott som riktar sig mot poliser måste utvidgas. Vidare måste ändringar i skadeståndsrätten göras så att även ofredande, exempelvis att spotta mot en polis, kan utgöra grund för att ålägga gärningsmannen att utge ersättning för kränkning.

Det bör ankomma på regeringen att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anför.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 10 bort ha följande lydelse:

10. beträffande *polisens arbetsmiljö*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju211 och 1999/2000:Ju218 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 11.

12. Polisens interna utredningar (mom. 11)

Alice Åström (v), Yvonne Oscarsson (v) och Kia Andreasson (mp) anför:

Vi anser att det är viktigt att poliskåren åtnjuter ett högt förtroende hos allmänheten. I sammanhanget vill vi erinra om att polisen har rätt att utöva våld för att sköta sina arbetsuppgifter. Mot den bakgrunden är det av särskild vikt att utredningar av anmälningar mot polismän sker i en sådan ordning att förtroendet inte rubbas.

Dagens system innebär i viss utsträckning att poliser utreder anmälningar mot sina kolleger. Detta riskerar att minska förtroendet för polisens arbete. För att motverka detta anser vi att utredningarna bör skötas av utredare som är helt oberoende. Ett sätt att åstadkomma detta skulle kunna vara att det inom varje åklagarmyndighet skapades en oberoende utredningsgrupp, bestående av domare, advokater och poliser.

Det bör ankomma på regeringen att utreda frågan och återkomma till riksdagen med ett lagförslag.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 11 bort ha följande lydelse:

11. beträffande *polisens interna utredningar*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju226 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 12.

13. Anmälningsskyldighet vid tillbud (mom. 12)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Vi anser att de nuvarande reglerna i polislagen om rapporteringsskyldighet inte är tillräckliga. Reglerna lämnar för stort utrymme för den enskilde polismannen att underlåta att rapportera händelser. En felaktig tillämpning av de nuvarande reglerna kan också få avsevärda konsekvenser för brottsoffer.

Skyddet för den som anser sig drabbad genom ett felaktigt agerande från polisens sida måste förbättras. Som förebild skulle kunna användas vad som kommit att kallas lex Maria inom hälso- och sjukvården. En utredning bör få i uppdrag att se över dessa frågor. Det ankommer på regeringen att vidta åtgärder.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 12 bort ha följande lydelse:

12. beträffande *anmälningsskyldighet vid tillbud*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju234 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 13.

14. Brotts mot homosexuella (mom. 13)

1999/2000:JuU6

Alice Åström (v), Yvonne Oscarsson (v), Kia Andreasson (mp) och Siw Persson (fp) anför:

Vi anser att skyddet för homosexuella som utsätts för brott måste bli bättre. Ett sätt att åstadkomma ett bättre skydd skulle kunna vara att anmälningar om sådana brott utreddes av särskilda handläggare inom polisen. Det får ankomma på regeringen att vidta lämpliga åtgärder med anledning av det anförda.

Detta innebär att vi ställer oss bakom motion So225 i denna del. I övrigt bör motionen inte föranleda någon åtgärd.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 13 bort ha följande lydelse:

13. beträffande *brott mot homosexuella*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So225 yrkande 2 och med avslag på motion 1999/2000:So225 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 14.

15. Ordningsvakter (mom. 14)

Ingemar Vänerlöv (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Siw Persson (fp), Anita Sidén (m) och Kjell Eldensjö (kd) anför:

Vi anser att det inte bör vara en uppgift för polisen att avgöra hur många ordningsvakter som skall finnas. Den frågan bör i stället få avgöras av efterfrågan på marknaden. Genom en sådan förenkling vill vi skapa bättre förutsättningar för bevakningsföretagen att erbjuda olika typer av tjänster.

Regeringen bör ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser vad vi nu anför.

Det anförda innebär att vi ställer oss bakom motion N273 i denna del. Motion Ju207 bör däremot inte föranleda någon åtgärd.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *ordningsvakter*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:N273 yrkande 11 och med avslag på motion 1999/2000:Ju207 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 15.

16. Ordningsvakter (mom. 14)

Kia Andreasson (mp) anför:

Jag anser att de befogenheter som ordningsvakterna har i fråga om våldsanvändning motiverar att deras utbildning förbättras. Utbildningen måste bli längre – den förlängning som regeringen beslutade om i somras är inte tillräcklig. Vidare måste fortbildning ske kontinuerligt. Även utbildningens innehåll måste förändras. I det sammanhanget vill jag särskilt erinra om att mental förberedelse och gott bemötande ibland kan avgöra om ett ingripande blir en framgång eller leder till våld och skador. Slutligen finns det skäl att

låta Polishögskolan ansvara för utbildningen av ordningsvakter. Där finns nämligen den kunskap som behövs.

Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder i ämnet. Jag ställer mig alltså bakom motion Ju207. Motion N273 i denna del bör dock inte föranleda någon åtgärd.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 14 bort ha följande lydelse:

14. beträffande *ordningsvakter*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju207 och med avslag på motion 1999/2000:N273 yrkande 11 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 16.

17. Pass (mom. 15)

Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m), Gunnel Wallin (c), Siw Persson (fp), Anita Sidén (m) och Kjell Eldensjö (kd) anför:

Vi välkomnar den översyn av reglerna om innehav av pass som aviserats. Vi vill dock understryka att det är viktigt att översynen resulterar i regler som på ett effektivt sätt hindrar att pass används för att rymma utomlands. För en sådan ordning talar dels enskildas behov av skydd, dels statsfinansiella skäl; kostnaderna för att återföra en intagen till Sverige kan bli höga. Vad vi nu anför bör regeringen beakta inom ramen för det pågående beredningsarbetet.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 15 bort ha följande lydelse:

15. beträffande *pass*
att riksdagen med anledning av motionerna 1999/2000:Ju901 yrkande 9 och 1999/2000:Ju907 yrkande 33 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 17.

18. Unga brottsoffer (mom. 17)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Vi anser att särskilda åtgärder måste vidtas för att skydda de unga brottsoffren. Denna kategori av brottsoffer utsätts ofta för hot som medför att de inte vågar gå till polisen och anmäla brottet. Samhällets stöd till denna grupp måste förbättras. Här tänker vi bl.a. på insatser från socialtjänsten och inom skolan. Nedskränningarna inom kommunerna har lett till försämringar på detta område. Detta kan inte längre accepteras. Det bör ankomma på regeringen att beakta det anförda i det kommande budgetarbetet.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 17 bort ha följande lydelse:

17. beträffande *unga brottsoffer*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju725 yrkande 4 som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation 18.

19. Uniformerad polis (mom. 18)

1999/2000:JuU6

Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m) anför:

En av närpolisens huvuduppgifter är att förebygga vardagsbrottsligheten. Det bör delvis ske genom att polisen finns tillgänglig på gator och torg. Det är viktigt att alla åtgärder som kan vidtas också vidtas för att åstadkomma en så hög brottsförebyggande effekt som möjligt. En sådan åtgärd skulle kunna vara att fler poliser i tjänst bär uniform. Detta skulle nämligen innebära att man uppnår att ordningsmakten blir mera synlig.

Det bör ankomma på regeringen att undersöka i vilken utsträckning polispersonalen använder uniform och vid behov vidta åtgärder.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 18 bort ha följande lydelse:

18. beträffande *uniformerad polis*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju911 yrkande 4
som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation
19.

20. Placering i säkerhetsklass (mom. 21)

Gunnel Wallin (c) anför:

Jag anser att det nuvarande antalet anställningar som placerats i säkerhetsklass kan ifrågasättas. Det är inte rimligt att en stor andel av det totala antalet arbetstillfällen omfattas av reglerna om säkerhetsskydd och därmed utesluter personer som inte är svenska medborgare från anställning. Tillgängliga uppgifter om andelens storlek är cirka tio år gamla. Frågan hur stor omfattningen är i dag bör utredas. En sådan utredning bör vid behov även ta upp frågan om att ändra kriterierna för placering i säkerhetsklass. Det ankommer på regeringen att vidta åtgärder med anledning av det anförda.

Jag anser att utskottets hemställan under moment 21 bort ha följande lydelse:

21. beträffande *placering i säkerhetsklass*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Sf637 yrkande 14
som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation
20.

21. Internationellt polissamarbete (mom. 22)

Ingemar Vänerlov (kd) och Kjell Eldensjö (kd) anför:

Vi anser att den svenska handlingsplanen mot sexuell exploatering av barn behöver arbetas om. Som vi ser det måste kommunikationen förbättras ytterligare och samarbetet ökas mellan polis och åklagare i sändar- respektive mottagarländer när det gäller barnsexturism. Det bör ankomma på regeringen att vidta åtgärder med anledning av det anförda.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 22 bort ha följande lydelse:

22. beträffande *internationellt polissamarbete*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:So481 yrkande 3
som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation
21.

22. Snatteri (mom. 23)

Ingemar Vänerlov (kd) och Kjell Eldensjö (kd) anför:

Vi anser att ungdomsbrottsligheten måste bekämpas mer effektivt. En åtgärd som skulle kunna vidtas är att göra det enklare att lagföra ungdomar som begår mindre allvarliga brott, exempelvis snatterier. Regeringen bör därför ges i uppdrag att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som tillgodoser det anförda.

Vi anser att utskottets hemställan under moment 23 bort ha följande lydelse:

23. beträffande *snatteri*
att riksdagen med anledning av motion 1999/2000:Ju903 yrkande 4
som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i reservation
22.

Särskilda yttranden

1. De civilanställda inom polisen, trafikfrågor och idrottsvåldet (mom. 1, mom. 16 och mom. 20)

Anders G Högmark (m), Maud Ekendahl (m), Jeppe Johnsson (m) och Anita Sidén (m) anför:

Enligt vår mening visar de motionsyrkanden som utskottet behandlar i detta ärende på den brist på resurser som polisen lider av. Vi kan i och för sig hålla med om att det behövs fler civilanställda för att renodla den övriga polisverksamheten. En sådan ökning skulle emellertid som utskottsmajoriteten erinrat om drabba möjligheterna att rekrytera personer med polisutbildning. Anledningen till att antalet poliser som sysslar med trafikövervakning minskat är även den hänförlig till för små resurser. Slutligen skulle – under förutsättning att resurserna fanns – fler poliser kunna avdelas för att arbeta med den våldsbrottslighet som kan kopplas till större idrottsevenemang.

Vårt budgetalternativ röstades ned av riksdagens majoritet. Med vårt budgetförslag hade förutsättningarna för att rekrytera civilanställda samt att bekämpa trafikbrotten och idrottsvåldet varit bättre.

2. Polisutbildningen m.m. (mom. 6)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Vi anser att det finns en hel del som talar för att antagningen till polisutbildningen borde skötas av någon annan myndighet än Rikspolisstyrelsen i samarbete med Pliktverket. En tänkbar lösning vore naturligtvis att låta Polishög-

skolan sköta antagningen. Vi ser emellertid inget skäl att förorda en särskild utredning av frågan för närvarande på grund av den utvecklingsfas som Polishögskolan befinner sig i. Vi ser också en fördel i att vänta med en utredning med tanke på planering av ytterligare Polishögskolor. Vi har därför valt att inte reservera oss till förman för motion Ju905 i denna del.

Vi vill också framhålla betydelsen av att personalen i domstolarna har kunskap om främmande kulturer. Eftersom regleringsbrevet för domstolsväsendet tar upp just denna fråga har vi valt att inte reservera oss till förman för motion Sf637 i denna del.

3. Trafikfrågor (mom. 16)

Alice Åström (v) och Yvonne Oscarsson (v) anför:

Vi anser att det är viktigt att polisen har resurser för trafikövervakning. Detta är nödvändigt för att målet om färre skadade och dödade i trafiken skall kunna uppnås. Det är mot den bakgrunden glädjande att denna fråga tagits upp bland verksamhetsmålen i polisväsendets regleringsbrev. Vi har därför valt att inte reservera oss till förman för motion T463 i denna del.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	5
Polisens arbetsuppgifter	5
Evenemangskostnader.....	8
Polisens arbetsmetoder.....	9
Polisutbildningen m.m.	12
Polisens arbetstider	15
Polisens utrustning	18
Polisens arbetsmiljö	19
Interna utredningar inom polisväsendet	20
Brott mot homosexuella	22
Ordningsvakter.....	24
Pass	25
Trafikfrågor.....	26
Övrigt.....	28
Unga brottsoffer	28
Uniformerad polis	29
Autonoma nätverk	29
Idrottsvåldet	30
Placering i säkerhetsklass.....	31
Internationellt polissamarbete	33
Snatteri	34
Eftersökning av försvunna personer.....	35
Hemställan	36
Reservationer	39
1. De civilanställda inom polisen (mom. 1), (c).....	39
2. Polisens arbetsuppgifter (mom. 2), (s, v)	39
3. Polisens evenemangskostnader (mom. 3), (c, fp, mp).....	40
4. San Diego-modellen (mom. 4), (kd)	40
5. Polisens arbetsmetoder i övrigt (mom. 5), (m, kd, fp)	41
6. Polisutbildningen m.m. (mom. 6), (m, fp)	41
7. Polisutbildningen m.m. (mom. 6), (v).....	41
8. Polisutbildningen m.m. (mom. 6), (c)	42
9. Polisens arbetstider (mom. 7), (m, kd, c, fp).....	42
10. Planeringen av närpolisens arbete (mom. 8), (c).....	43
11. Polisens arbetsmiljö (mom. 10), (m, kd, c, fp).....	43
12. Polisens interna utredningar (mom. 11), (v, mp)	44
13. Anmälningsskyldighet vid tillbud (mom. 12), (v).....	44
14. Brott mot homosexuella (mom. 13), (v, fp, mp)	45
15. Ordningsvakter (mom. 14), (m, kd, fp)	45
16. Ordningsvakter (mom. 14), (mp)	45
17. Pass (mom. 15), (m, kd, c, fp).....	46
18. Unga brottsoffer (mom. 17), (v).....	46
19. Uniformerad polis (mom. 18), (m).....	47

20. Placering i säkerhetsklass (mom. 21), (c).....	47
21. Internationellt polissamarbete (mom. 22), (kd).....	47
22. Snatteri (mom. 23), (kd).....	48
Särskilda yttranden	48
1. De civilanställda inom polisen, trafikfrågor och idrottsvåldet (mom. 1, mom. 16 och mom. 20), (m).....	48
2. Polisutbildningen m.m. (mom. 6), (v).....	48
3. Trafikfrågor (mom. 16), (v)	49